

Een (zorg)slag gemaakt

**VERSLAG VAN DE VMBO-DECEMBER-2000 MONITOR:
HET LANDELIJK BEELD**

februari 2001

VMBO-projectorganisatie & het Bestuurlijk Steunpunt

Inhoudsopgave

0.	Samenvatting, conclusies en aanbevelingen	3
1.	Inhoud en opzet van de ‘december-monitor vmbo’	12
2.	De zorgstructuur: reflectie en ontwikkeling	14
2.1	Fusies, omzettingen en bestuurlijke vormgeving	15
2.2	De inhoudelijke vormgeving van de zorgstructuur	20
2.3	Profiel van de samenwerkingsverbanden	33
3.	Leerwegen: deelname aan scholings/projectactiviteiten	38
3.1	deelname aan ‘Scholen in VMBO’	38
3.2	deelname en evaluatie aan de PTA-bijeenkomsten	41
3.3	intekening op Impuls-projecten	42
3.4	individuele vragen van scholen	43
4.	De infrastructurale ontwikkeling: intrasectorale programma’s	45
4.1	ISP in cijfers	45
4.2	Inventarisatie intrasectorale programma’s	45
Bijlage I:	Scholen in VMBO: verslag van de eerste groep deelnemers	49
Bijlage II:	Beknopt overzicht aanvragen SVO-scholen/afd. in prakt./leerweg ond. per 1/8/2001	68

0. Samenvatting en conclusies

Dit hoofdstuk omvat allereerst een korte beschrijving van de opzet en werkwijze die gehanteerd zijn bij de december-monitor. Vervolgens bespreken we per hoofdthema de belangrijkste conclusies en worden prioriteiten voor de komende periode benoemd. Aanbevelingen op grond van deze resultaten treft u aan in een apart document. Dit hoofdstuk besluit met een leeswijzer.

a. Inleiding en werkwijze

Op verzoek van het Ministerie van OCenW worden de ontwikkelingen in het invoerings- en vernieuwingsproces van het VMBO tweemaal per jaar door middel van een monitor gevolgd. Dit verslag beschrijft de resultaten van de VMBO-monitor in december 2000. Sinds 2000 is er sprake van een *integrale* monitoring. Dat wil zeggen, dat zowel van de ontwikkeling van de zorgstructuur (in bestuurlijk/juridisch en inhoudelijk opzicht), de leerwegen als de infrastructurele ontwikkeling de balans wordt opgemaakt. Dat gebeurt –zoveel mogelijk– op het niveau van de samenwerkingsverbanden VO-SVO, aan de hand van regionale statussen die door de intermediaire organisaties (VMBO Projectorganisatie, Bestuurlijk Steunpunt en de provincies) gezamenlijk worden opgemaakt. De resultaten van de individuele samenwerkingsverbanden zijn neergelegd in een invoeringsatlas van het VMBO, waarin voor elk onderdeel op een aantal thema's grafisch de stand van zaken is weergegeven.

Omdat verwacht werd dat december 2000, mede gezien de planning van activiteiten van de verschillende organisaties, voor een nieuwe ronde 'regionale statussen' een te vroeg moment was, is gekozen voor een wat andere opzet. Voor de 'december-monitor' zijn twee doelen geformuleerd: a. een reflectie op de resultaten van de juni-monitor en b. waar mogelijk een actualisering van de stand van zaken. Voor het onderwerp 'zorgstructuur' betekende dit, dat er in rechtstreekse gesprekken van consulenten van de VMBO-projectorganisatie, medewerkers Bestuurlijk Steunpunt en soms ook provinciale medewerkers samen met vertegenwoordigers van de samenwerkingsverbanden is teruggeblikt op de statusrapportages en de weergave daarvan in de invoeringsatlas. Twee hoofdvragen waren daarbij aan de orde: herkent het samenwerkingsverband zich in de weergave en welke prioriteiten formuleert het samenwerkingsverband voor de komende maanden. Het mag duidelijk zijn dat deze activiteit, behalve het hier beschreven 'beeld in den brede' vooral actuele informatie oplevert over het reilen en zeilen binnen een samenwerkingsverband, hetgeen de consulenten aanknopingspunten biedt voor ondersteuning en gerichte actie in de komende periode.

Het onderwerp 'leerwegen' heeft tot dusver vooral in de veldscans onder individuele scholen centraal gestaan. In deze monitorronde is gekeken naar de deelname van scholen aan voorlichtings- en scholingsactiviteiten, waaronder de deelname van scholen aan PTA-bijeenkomsten, de deelname aan 'Scholen in VMBO' en de inschrijving op de Impuls-projecten. Voor zover beschikbaar is ook gebruik gemaakt van evaluatie-verslagen.

Voor het in kaart brengen van infrastructurele ontwikkelingen was het gekozen moment voor de provincies te vroeg. In de volgende monitorronde zal dit onderwerp weer uitgebreid aan de orde zijn. In dit verslag wordt volstaan met het belichten van één onderwerp, namelijk de intrasectorale programma's, aan de hand van kengetallen

en een telefonisch survey onder een aantal scholen, gehouden door de VMBO-Projectorganisatie.

b. conclusies per hoofdthema geordend

In het tweede deel van dit hoofdstuk beschrijven we de belangrijkste conclusies per hoofdthema, te beginnen met de zorgstructuur, gevolgd door de leerwegen en de intrasectorale programma's.

b1. bestuurlijk/juridische en inhoudelijke vormgeving van de zorgstructuur

Er hebben gesprekken plaatsgevonden met alle samenwerkingsverbanden, waarbij aan de hand van een voorgestructureerd formulier is teruggeblikt op de weergave in de invoeringsatlas VMBO van voorjaar 2000. In de invoeringsatlas is voor een aantal aspecten en aan de hand van vooraf opgestelde criteria in kleur (groen, oranje, rood) weergegeven hoe het samenwerkingsverband er voor staat. Beoogd werd in december met de samenwerkingsverbanden zelf te reflecteren op de situatie van voorjaar 2000. Was bijvoorbeeld 'oranje' voor een bepaald onderdeel een terechte weergave, of moet dit bijgesteld worden (naar groen of rood). In plaats van alleen 'een pas op de plaats' heeft de ronde najaarsgesprekken 2000 met de samenwerkingsverbanden onder coördinatie van de VMBO-consulenten up-to-date informatie opgeleverd over de stand van zaken en met name de ontwikkelingen op diverse terreinen van de zorginfrastructuur en de inhoudelijke ontwikkeling van de zorgstructuur per individueel samenwerkingsverband. Dat betekent dus dat de verzamelde informatie een beeld geeft van de actuele situatie in december 2000 en de ontwikkeling die sinds de vorige monitorronde -in termen van bijvoorbeeld 'oranje' naar 'groen') gerealiseerd is.

Daarnaast is in de gesprekken vooruitgeblikt op prioriteiten die het samenwerkingsverband zich voor de komende periode heeft gesteld, met eventuele wensen voor ondersteuning daarbij.

Dit verslag bevat het beeld 'in de breedte'; het beeld over alle samenwerkingsverbanden heen. De richting van de ontwikkeling spreekt over het algemeen voor zich; bij de meeste onderdelen signaleert men bij meer samenwerkingsverbanden een tendens de goede kant op, dan dat er sprake is van een 'terugval' of correctie op een te voorspoedig ingeschat verloop. Waar dat wel het geval is zijn de achterliggende oorzaken in beeld en is aangegeven dat er gericht per samenwerkingsverband op korte termijn, -gedurende de komende maanden-, van buitenaf ondersteuning zal worden geboden. Een aandachtspunt daarbij is de coördinatie van de ondersteuning.

ontwikkeling zorgstructuur

- Op het terrein van de inbedding van het svo-lom heeft sinds juni een beweging plaatsgevonden. Het overall-beeld laat zien dat dat een beweging de goede kant op is; in het merendeel van de samenwerkingsverbanden is een ontwikkeling van 'rood' naar 'oranje/groen' of van 'oranje naar groen' waargenomen. Toch is dit zeker geen ontwikkeling die van een leien dakje gaat, getuige in de eerste plaats het behoorlijke aantal externe interventies dat men op dit vlak nodig acht, namelijk bij meer dan een kwart van de samenwerkingsverbanden. De scholen waarvan men meent dat er zich eventueel problemen zouden kunnen voordoen bij het 'halen' van de uiterste datum voor het indienen van de aanvraag (december 2001) zijn in beeld; het gaat om scholen in maximaal 11-13

samenwerkingsverbanden. Tegelijkertijd laat het feit dat liefst meer dan de helft van de samenwerkingsverbanden de komende tijd de hoogste prioriteit toekent aan de inbedding van het lom zien, dat het een proces is waarbij veel komt kijken en dat ook een sterke verwevenheid kent met verschillende terreinen: als er in bestuurlijk opzicht een stap is gezet, kan er bijvoorbeeld ook op inhoudelijk terrein weer een slag gemaakt worden en kan het proces naar operationaliteit van het zorgmodel doorgang vinden. Overigens bleek ook dat samenwerkingsverbanden zonder lom bezig zijn (en ondersteuning nodig kunnen hebben) bij het realiseren van deze expertise (dus niet: 'geen lom, geen probleem').

- Op het gebied van de inbedding van het svo-mlk waren er al behoorlijke vorderingen geboekt. Het is te verwachten dat naarmate de laatste gelegenheid voor omzetting/aanvraag nadert, dat proces wellicht wat moeizamer gaat lopen. De beweging die bij de inbedding van het mlk heeft plaatsgevonden, middelt zich een beetje uit over de samenwerkingsverbanden: per saldo is er een licht positieve ontwikkeling. Interventie wordt nodig geacht in 10% van de samenwerkingsverbanden en op de prioriteitenlijst neemt het de tweede plaats in.

Bijlage 2 omvat een lijst van aanvragen voor omzettingen van SVO-scholen die per augustus 2001 gerealiseerd zullen worden. Te zien is dat er weliswaar in het svo-lom een inhaalslag heeft plaatsgevonden; tegelijk moet er in de laatste ronde nog veel gerealiseerd worden.

- Hoewel er op het terrein van de samenwerkingsovereenkomst nauwelijks verandering is opgetreden is het wel een gebied dat interventie behoeft, namelijk in 13% van de samenwerkingsverbanden. Doorgaans heeft dat te maken met het ontbreken van een Centrale Dienst. Ook op de prioriteitenlijst komt het tamelijk pregnant naar voren. Er lijkt in een klein aantal gevallen behoefte aan duidelijkheid over noodzaak en nut van de CD.

Samenvattend: Op het terrein van de bestuurlijk-juridische vormgeving heeft de grootste 'beweging' plaatsgevonden op het gebied van de inbedding van het svo-lom, gevolgd door de inbedding van het mlk en de zekerheid over het gereedkomen van het totale arrangement in 2002. De top 3 van interventies omvat: de inbedding van het lom, het regelen van de centrale dienst/bestuurlijke vormgeving en de omzetting van het mlk. In de prioriteiten voor de komende tijd van de samenwerkingsverbanden komen deze zelfde onderwerpen terug.

inhoudelijke vormgeving zorgstructuur

- De inhoudelijke vormgeving van de zorgstructuur bestaat uit een paar 'clusters' van onderwerpen:
 - 1 het kader van waaruit het samenwerkingsverband handelt (gedeelde zorgvisie, betrokkenheid van scholen e.d.)
 - 2 de inhoud en meerwaarde van het leerwegondersteunend onderwijs en praktijkonderwijs
 - 3 scholing (deskundigheidsbevordering e.d.)
 - 4 de PCL

5 relaties en afstemming met derden (lokaal onderwijs-/jeugdbeleid en ROC's).

De meeste wijzigingen hebben zich voorgedaan in cluster 2, 3 en 5.

- Het aantal samenwerkingsverbanden met een gezamenlijke visie op zorg is licht gestegen. Het beste bewijs dat het zorgplan géén papieren tijger is, ligt in het gegeven dat de vermelde activiteiten daadwerkelijk ter hand worden genomen en leiden tot zorgverbreding. Als knelpunt geldt soms dat het zorgplan operationeel is op een (midden)kaderniveau en concretisering naar de 'werkvloer' moeizaam verloopt. Er zit (positieve) beweging in de betrokkenheid van scholen bij de uitvoering van de activiteiten vermeld in het zorgplan. Tegelijkertijd signaleert men een spanning tussen de autonomie van de scholen en de autonomie van het samenwerkingsverband.
- De ontwikkeling van flexibele en gevarieerde vormen van leerwegondersteunend onderwijs komt naar voren als een zorgpunt. Bij sommige samenwerkingsverbanden zijn er aanwijzingen in de richting van een positieve ontwikkeling, maar bij een aantal wordt de ontwikkeling nog te mager bevonden. Ook uit de geformuleerde gewenste interventies blijkt dat er vaak samenhang bestaat met de bestuurlijke inbedding van het lom, met andere woorden: het bouwwerk en de inhoud gaan samen op. Om een idee te krijgen van de inhoud en vormgeving van het LWOO is de aanwezigheid van een aantal aspecten/kenmerken nader bekeken (we noemen de aspecten in afnemende frequentie). Uit de toelichtingen blijkt echter dat op vrijwel alle punten enige slagen om de arm noodzakelijk zijn.
 - bij de meerderheid van de samenwerkingsverbanden is er sprake van betrokkenheid van alle scholen bij LWOO; bij de overige varieert dat van 'de scholen die onder een bestuur vallen', 'de scholen met zorgleerlingen' tot 'uitgezonderd de scholen met alleen de theoretische leerweg'.
 - op het vlak integratie in de leerwegen geldt nog vaak het 'I-denken'; de kleine klassen en wordt vermeld dat er in sommige gevallen nog te weinig wordt stilgestaan bij de inhoudelijke consequenties van de invoering van het LWOO. Integratie in de leerwegen in bovendien vaak een aangelegenheid op schoolniveau.
 - het vormgeven van zowel binnen- als bovenschoolse zorg is in een aantal gevallen nog toekomstmuziek waarin de OPDC ('achtige') voorziening vaak een bepalende rol gaat spelen.
 - er zijn diverse voorbeelden van een spectrum van varianten op zorg, die soms in samenhang met ander beleid (bv onderwijskansen) zijn ontwikkeld
 - beschikbaarheid en gebruik van alternatieve strategieën bij docenten krijgen, waar gerealiseerd, gestalte via deskundigheidsbevordering, netwerken en pilots.
 - mogelijkheden voor flexibele zorg in de tijd kunnen van school tot school verschillen, maar zijn ook te vinden in constructies waar bijvoorbeeld een 1-loketfunctie (met meerdere betrokken partijen) gerealiseerd is.
 - het accent ligt nog veelal op de onderbouw; in een paar samenwerkingsverbanden wordt ook aandacht besteed aan de bovenbouw, parallel met de invoering van de leerwegen.
- Er is een lichte toename van het aantal samenwerkingsverbanden waarin een *inhoudelijke* meerwaarde van het praktijkonderwijs wordt gesignaleerd. In de helft

van de gevallen bestaat die meerwaarde uit vier elementen: een betere structurering/toeleiding naar de arbeidsmarkt; nazorg voor de leerling; activiteiten gericht op het behoud van de arbeidsplaats en nazorg in termen van systematische communicatie met het bedrijfsleven; in een aantal gevallen gestimuleerd door pilots/projecten. Een meerwaarde in termen van de betekenis van het PrO voor het *samenwerkingsverband* is in ruim 80% van de samenwerkingverbanden aan de orde. Er worden verschillende uitingen daarvan genoemd. Een geïsoleerde positie of een te sterke interne gerichtheid zijn bij de overige 20% (nog) aan de orde.

- Op het gebied van deskundigheidsbevordering van reguliere docenten is een lichte terughoudendheid merkbaar, voornamelijk doordat het zich voltrekt op het niveau van individuele scholen. Datzelfde geldt voor de scholingsinspanningen van scholen binnen het samenwerkingsverband ten gevolge van de inhoudelijk ontwikkeling van de zorgstructuur. In een aantal gevallen is er echter ook een flinke sprong gemaakt. Interventie op dit punt wordt zelden nodig geacht.
- Het aantal samenwerkingsverbanden zonder ‘PCL in bedrijf’ is afgenomen. Men is doordrongen van het feit dat de PCL een gewijzigde taakstelling behoeft. Gezien het moment van bevraging (voor het Algemeen Overleg van december 2000) is de richting daarvan nog vaak ‘in afwachting van vaststelling van beleid’. In een aantal gevallen ervaart men de verhouding tot de RVC en de onduidelijke huidige situatie als remmend. Bij de huidige functies van de PCL zijn komen de sluis/zeefunctie, de consultatie/adviesfunctie en de beoordelingsfunctie het meest voor. Opvallend is dat elke PCL vaak uniek is in haar samenstelling/combinatie van functies. Voor de toekomst wordt een lichte verschuiving in functies voorzien (ook hier weer afhankelijk van beleid), waarbij de sluis/zeefunctie het meest blijft voorkomen, gevolgd door de consultatie/adviesfunctie, nu met de onderzoeksfunctie op de derde plaats. De toewijzingsfunctie neemt toe in vergelijking met de huidige situatie, terwijl de begeleidingsfunctie marginaal blijft.
- Op het gebied van leerlingstromen is er veel behoefte aan een gezamenlijk onderwijskundig rapport. Het in kaart brengen van leerlingstromen (bijvoorbeeld via de IDU-gegevens) is een activiteit die doorgaans geen hoge prioriteit kent (terwijl dit bijvoorbeeld wel een goed instrument is om een interne evaluatie van de activiteiten van het samenwerkingsverband vorm te geven). Het ontbreken van een format daarvoor wordt soms als knelpunt ervaren, maar ook ervaart men het nut/de gebruikswaarde ervan nog niet zo. Daarmee hangt de volgende bevinding deels samen, namelijk dat ombuiging van leerlingstromen op die manier ook niet waarneembaar is. In een kleine minderheid van de samenwerkingsverbanden is dat wel het geval (‘leerlingen komen beter op hun plek terecht’).
- Hoewel bij de afstemming met gemeentelijk beleid een duidelijke slag gemaakt is, blijven er allerlei knelpunten, vaak ingegeven door het feit dat het immers geen taak betreft die eenzijdig gerealiseerd kan worden. De aanwezigheid van veel gemeenten met diverse belangen maakt de zaak nog complexer. Bij 13% van de samenwerkingsverbanden, -doorgaans situaties waar dit moeizaam van de grond komt-, is interventie nodig vanuit verschillende hoeken (consulenten, medewerkers bestuurlijk steunpunt, provincie-medewerkers). Voor de afstemming met jeugdbeleid geldt vrijwel hetzelfde: ook hier is er wel behoorlijk wat

beweging, maar ook nog behoorlijk wat interventie gewenst, met name van de kant van de provincie als intermediair. Afstemming en afspraken met ROC's (bijvoorbeeld over de informatie-overdracht van zorgleerlingen) worden weliswaar gerealiseerd in een behoorlijk aantal gevallen, maar opmerkelijk is dat dit vaak op het niveau van individuele scholen (en directies) gebeurt. Soms bemoeilijkt het feit dat men met meerdere ROC's te maken heeft de zaak.

Samenvattend: Op het terrein van de inhoudelijke vormgeving en ontwikkeling van de zorgstructuur heeft de grootste 'beweging' plaatsgevonden op het gebied van (meerwaarde van) het praktijkonderwijs en LWOO; scholingsinspanningen en de relatie met derden, waarbij doorgaans sprake is van (overall) lichte verbetering, maar er toch ook nog veel knelpunten gesignaleerd worden. De top 3 van interventies omvat: de ontwikkeling van het LWOO, de afstemming met gemeentelijk (GOA) beleid en met jeugdbeleid. In de prioriteiten van de samenwerkingsverbanden voor de komende tijd komen verschillende aspecten aan de orde, die niet helemaal parallel lopen met de interventies: de ontwikkeling van LWOO en PrO staan voorop, gevolgd door activiteiten rond de indicering van zorgleerlingen en deskundigheidsbevordering van docenten (drie activiteiten rond het 'hart' van de zorg); de relatie met derden krijgt veel minder prioriteit toebedeeld.

profielchets van de samenwerkingsverbanden

- Van de hoofdthema's die in de statussen en de invoeringsatlas aan bod kwamen, is dit onderdeel wellicht het meest 'ongrijpbare' en abstracte. Het betreft vier onderwerpen die slaan op het functioneren en een karakterisering van de samenwerkingsverbanden als geheel. Opmerkelijk genoeg zijn juist op dit terrein de meeste wijzigingen op de situatie van het voorjaar 2000 weergegeven, schommelend van bij iets minder dan een kwart tot meer dan een derde van de samenwerkingsverbanden. Kennelijk hebben de najaarsgesprekken de overtuiging gewekt, dat in een aantal gevallen 'rood' op het moment een te sterke weergave van de huidige situatie is.
- Op het punt van integrale ontwikkeling: de mate waarin de ontwikkeling van zorg en leerwegen hand in hand verlopen, is er een duidelijk positieve ontwikkeling, 'van rood af'. Bij een aantal resterende situaties 'in het rood' wordt interventie op z'n plaats gevonden. Het is duidelijk dat er samenwerkingverbanden zijn die erin slagen de ontwikkeling integraal vorm te geven, maar ook waar leerwegen en zorg compleet gescheiden trajecten vormen: de zorg is een zaak onder regie en van het samenwerkingsverband en de leerwegen van de scholen.
- Ook op het gebied van het regionaal bewustzijn lijkt een behoorlijke slag gemaakt, zij het dat men ook opmerkt, dat er gezien de geografische ligging/afstanden ook grenzen zitten aan wat bereikt kan worden. Het respecteren van de geografische eenheid en eigenheden biedt volgens sommigen de ontwikkeling in het samenwerkingsverband de meeste kans van slagen.
- De kwalitatieve ontwikkeling heeft blijkens de wijzigingen ook een flinke impuls gehad, waarmee het aantal samenwerkingsverbanden 'in het rood' fors is teruggelopen.

- Datzelfde geldt voor de cohesie in het samenwerkingsverband: blijkens de antwoorden resteert nu nog een derde van de samenwerkingsverbanden die in het voorjaar op dit punt met rood gevisualiseerd werden.

Samenvattend: Op het terrein van het ‘profiel’ van de samenwerkingsverbanden heeft overal de grootste ‘beweging’ plaatsgevonden. De meeste wijzigingen in positief opzicht waren er op het terrein van de cohesie en het regionaal bewustzijn. Interventie is nodig bij ongeveer 10% van de samenwerkingsverbanden op het gebied van het regionaal bewustzijn en de integrale ontwikkeling. Verdere bevordering van de cohesie en het stimuleren van de kwalitatieve ontwikkeling zijn de grootste prioriteiten.

b2 Leerwegen

Voor het onderdeel leerwegen is gebruik gemaakt van informatie die bij andere organisaties (vmbo projectorganisatie; CITO, LPC, CFI) beschikbaar was over de *deelname van scholen aan enkele scholings- en projectactiviteiten*. Voor alle duidelijkheid: het gaat hier om een paar ‘krenten uit de pap’. Er is geen dekkend overzicht gemaakt van alle activiteiten die op dit terrein uitgevoerd worden. De netwerken, de activiteiten van schoolbegeleidingsdiensten (die –zo bleek uit de laatste veldscan- vaak door het svo ingeschakeld worden) en pilots worden hier bijvoorbeeld niet besproken.

De beschikbare informatie varieert in de mate van gedetailleerdheid. Soms betrof het uitsluitend informatie over welke scholen zich voor welke projecten hebben ingeschreven, soms –bijvoorbeeld in geval van ‘Scholen in VMBO’- is er informatie beschikbaar op basis van intakegegevens, waardoor wat meer zichtbaar wordt van de achtergrond van de deelnemende scholen. Alleen van de PTA-bijeenkomsten waren op dit moment evaluatie-verslagen beschikbaar.

Gezien de –aanvankelijke- aantallen aanmeldingen/deelnemers voldoet het aanbod kennelijk aan een grote behoefte bij scholen. De beschikbare informatie is veelal geanonimiseerd, dat wil zeggen: niet herleidbaar tot individuele scholen. Vanuit het oogpunt van ondersteuning bekeken valt er wat voor te zeggen als *wèl* bekend zou zijn welke scholen deelnemen: immers op die manier is gericht vast te stellen welke scholen geen gebruik maken van het aanbod dat er ligt op diverse terreinen, hun beweegredenen, hun aanpak en vooral ook de knelpunten die zij tegenkomen.

Niet alleen de anonimiteit, maar ook de veelheid aan aanbod bij verschillende organisaties staat een goed overzicht van welke scholen waar aan meedoen (en welke niet). Zo zijn er dus aan beide kanten factoren die een goed overzicht in de weg staan: aan de ene kant de ondoorzichtigheid in aanbod van expertise, aan de andere kant de ondoorzichtigheid in deelname van scholen.

Uit de beschikbare informatie komt het beeld naar voren van scholen die zich in verschillende (ontwikkelings)stadia bevinden wat de invoering van de leerwegen betreft. Een bevinding die wellicht voor de hand ligt, maar wel –zo laten de intakegegevens bij Scholen in VMBO en de evaluaties van de PTA-bijeenkomsten zien- wel degelijk relevant is in die zin, dat scholen ook op zoek zijn naar flexibiliteit en maatwerk binnen het aanbod. Sommige scholen zien daarom af van deelname aan een dergelijke landelijke activiteit en kiezen voor gerichte individuele begeleiding van één van de LPC bij hun vragen/probleem. Uit de evaluatie van de PTA-bijeenkomsten

blijkt dat scholen het prettig vinden niet alleen van gedachten te wisselen maar ook praktische en concrete ervaringen uit te wisselen met scholen die ‘in hetzelfde schuitje zitten’.

De intakegesprekken voor ‘Scholen in VMBO’ laten zien dat er behalve tussen individuele scholen ook verschillen bestaan tussen groepen scholen, ingedeeld naar schoolsamenstelling (scholen met lwoo, vbo-scholen en mavo-scholen). Zo blijft de mavo-groep¹ zowel in wat men tot dusverre aan scholing en voorlichting gedaan heeft als in de mate waarin men de invoering van het vmbo gestructureerd ter hand neemt achter bij de andere twee groepen. Daarnaast geven de mavo-scholen ook minder blijk van scholingswensen. Bij alle drie de groepen blijkt de didactiek (de consequenties van de pre-ambule; van examenprogramma’s) het onderwerp dat in voorlichting en scholing voor docenten nog het minst aan de orde is geweest. Er is veel behoefte aan informatie over examens/programma’s. De intakegegevens geven ook een idee van de hoe de invoering van de vernieuwing op docentniveau tot dusver z’n beslag heeft gekregen: Op de meerderheid van de scholen bijvoorbeeld weten de docenten in grote lijnen waar het bij de vernieuwing om gaat; op driekwart van de scholen is de veranderingsbereidheid (gericht op hun manier van lesgeven) beperkt aanwezig, op een kleine groep wordt die als groot getypeerd; eveneens op driekwart van de scholen beschikken de docenten over voldoende basisvaardigheden om de vernieuwing te realiseren maar bestaat behoefte aan nadere verdieping. Voor een uitgebreider verslag zij verwezen naar hoofdstuk 3 en bijlage 1.

Voor de verschillende programma’s binnen de Impulsprojecten –bedoeld om de relatie vmbo-scholen en bedrijfsleven te versterken- hebben zich najaar 2000 338 scholen/brinnummers ingeschreven. Er zijn drie uitgangspunten geformuleerd voor de Impulsprojecten, te weten het scheppen van een *werkplekkenstructuur* in het onderwijs, die de beroepspraktijk weerspiegelt, *modernisering* van leermiddelen en inventaris en verbeterde *samenwerking* tussen VMBO, MBO en bedrijfsleven. Gemiddeld neemt een school/brinnummer deel aan ruim 3 projecten deel. In de volgende monitorronde zullen de werkwijze en effecten van deelname aan de orde komen.

b3 Intrasectorale programma’s

Voor dit onderdeel is gebruik gemaakt van een getalsmatig overzicht en een kwalitatief onderzoek onder een aantal scholen door de vmbo projectorganisatie. Uit het eerste blijkt dat de bulk van de scholen een aanvraag voor een intrasectoraal programma (ISP) in 1999 dan wel 2000 heeft gedaan. Bij de aanvragen van schooljaar 2000/2001 is er een sterkere tendens dat er met name in de gemengde leerweg door mavo-scholen veel aangevraagd wordt. In hoeverre het aanbieden van intrasectorale programma’s –naast het verschuiven van leerlingstromen- tot vermindering van het aantal kleine afdelingen leidt, moet de leerlingtelling van oktober 2001 uitwijzen.

Het telefonisch onderzoek onder 80 scholen laat zien dat in de gemengde leerweg een inhoudelijk argument (brede oriëntatie) geldt voor het aanbieden van ISP, waar in de BBL en KBL vaak een praktische argument (leerlingaantallen) speelt. Een minderheid hanteert principiële motieven. Scholen betwijfelen de haalbaarheid van ISP voor leerlingen in de BBL. De invoering van ISP lijkt gepaard te gaan met vernieuwing binnen de school, hoewel niet duidelijk is of dit een gevolg is of meer een kwestie van vernieuwing van het vmbo in z’n algemeenheid. Integratie van avo- en beroepsgerichte vakken lijkt over het algemeen moeizaam te verlopen. Het draagvlak

¹ Deze is samengesteld uit categoriale mavo’s en combinaties van mavo/havo/atheneum/gymnasium

voor de invoering lijkt over het algemeen wel aanwezig, maar verschilt: het is kleiner bij oudere docenten en voor een aantal afdelingen binnen de sector techniek. Materiaalontwikkeling door de scholen gebeurt vooral als aanvulling op hetgeen door uitgevers wordt gedaan, en wordt gerealiseerd in netwerken. Naast algemene knelpunten die te maken hebben met de invoering van het VMBO worden de volgende knelpunten vaak genoemd in relatie tot de invoering van ISP:

- financiën ivm benodigde aanpassingen (verbouwing en aanschaf materialen)
- methode –ontwikkeling: zijn de methodes wel op tijd klaar en toegesneden op ISP of zijn het ‘samenraapsels’
- gebouwen/inrichting van lokalen/inventaris
- tijdsdruk door invoering en de normale schoolontwikkeling/te hoge werkbelasting

tot besluit

De versterking van het VMBO moet in hoofdzaak z'n beslag krijgen door de invoering van de leerwegen, het inrichten van een complementaire zorgstructuur en een verbeterde infrastructuur. Deze drie hoofdthema's, ook in dit verslag weer apart beschreven, hebben uiteraard wel degelijk een relatie met elkaar en zouden in samenhang ontwikkeld moeten worden. Vragen als: hoe laat je leerwegondersteuning meedraaien in de leerwegen, hoe gaat dat in de klas? Hoe verhouden zich beslissingen over het in stand houden van afdelingen of intrasectorale programma's tot de haalbaarheid voor de leerlingen? Hoe zorg je dat leerlingen kunnen voldoen aan de nieuwe exameneisen?

Het stimuleren van deze 'integraliteit' is geen eenvoudige zaak, alleen al gezien de keuzes die gemaakt moeten worden, de dilemma's (inhoudelijk/strategisch) die daarbij kunnen optreden en de verschillende niveaus van uitvoering (individuele school/samenwerkingsverband/regio). Het aanspreken van scholen als onderdeel van een groter geheel/configuratie van scholen die elkaar beïnvloeden, is daarom van wezenlijk belang. De verschillende intermediaire organisaties proberen door bundeling van hun expertise en hun gezamenlijk optrekken naar de samenwerkingsverbanden toe de samenhang te vergroten. 'Versterken door samenwerken' geldt dus voor alle betrokken partijen.

c. leeswijzer

Het eerste hoofdstuk volgt een beschrijving van de gehanteerde werkwijze bij de 'december-monitor'. Het hoofdstuk besluit met een overzicht van de informatieverzameling voor de drie thema's zorgstructuur, leerwegen en infrastructuur. Hoofdstuk 2 concentreert zich op de ontwikkeling van de zorgstructuur. Hoofdstuk 3 bevat gegevens over de deelname van scholen aan diverse scholing en ondersteuningsactiviteiten bij de invoering van de leerwegen. Hoofdstuk 4 omvat een specifiek onderwerp, namelijk de intrasectorale programma's. In de eerste bijlage, die hoort bij hoofdstuk 3 treft u een verslag aan op basis van de intakegegevens van scholen voor het project 'Scholen in VMBO'. De tweede bijlage bevat de omzettingsverzoeken lom/mlk (1/12/2000 ingediend)

1. Inhoud en opzet van de ‘december-monitor VMBO’

Om goed zicht te houden op de praktijk houdt het Ministerie van OCenW door middel van de VMBO-monitor vinger aan de pols bij het verloop van het invoerings- en vernieuwingsproces in het VMBO. De VMBO-monitor geeft de stand van zaken op twee momenten in het jaar weer: in juni en in december.

In 2000 is er een start gemaakt met een VMBO-monitoring *nieuwe stijl*, waarbij er een onderscheid werd gemaakt tussen een directe bevraging van het scholenveld door middel van een veldscan (uitgevoerd door Regioplan) en het opstellen van statusrapportages over de regionale samenwerkingsverbanden VO-SVO door vertegenwoordigers van intermediaire organisaties. Door het gezamenlijk opmaken van een regionale ‘status’ zijn regionale beelden verkregen van de bestuurlijk-organisatorische en inhoudelijke vormgeving van de zorgstructuur, de aanpak van de invoering van de leerwegen en de versterking van de afdelingsinfrastructuur. Daarmee is de focus van de monitor verbreed van alleen de zorgstructuur naar de drie hoofdterreinen van de VMBO-ontwikkeling. De regionale beelden zijn grafisch weergegeven in de invoeringsatlas VMBO (OCenW, juli 2000).

Voor de ‘december-monitor’ zijn twee doelen geformuleerd: a. een reflectie op de resultaten van de juni-monitor en b. waar mogelijk een actualisering van de stand van zaken. Gezien de beoogde nauwe aansluiting van de monitoractiviteiten bij de ‘dagelijkse praktijk’ van de intermediairen, -ter voorkoming van dubbel werk en om maximaal van de bevindingen te kunnen profiteren-, was het voor een nieuwe ronde volledige statusrapportages nog te vroeg. Een voorbeeld: de adviezen van de provincie over de infrastructuur worden per 1 maart opgeleverd. Dat maakt de juni-monitor een geschikter moment voor het in beeld brengen van ontwikkelingen op het terrein van de infrastructuur. Desalniettemin is getracht zoveel mogelijk gegevens die (landelijk) in december 2000 beschikbaar zijn in deze monitor te verzamelen.

Voor de juni-2001 monitor zullen weer brede ‘statusteams’ geformeerd worden om opnieuw de status op te maken. De verzamelde informatie voor de december-monitor is afkomstig uit verschillende bronnen. Hieronder wordt daarvan een overzicht gegeven.

OVERZICHT INFORMATIEVERZAMELING VMBO-MONITOR DECEMBER 2000

Thema 1: De zorgstructuur

type informatie: Reflectie op de invoeringsatlas, ontwikkeling en inventarisatie van de actiepunten van het samenwerkingsverband, alsmede de behoefte aan gerichte externe interventie.

toelichting: In rechtstreekse gesprekken met vertegenwoordigers van de samenwerkingsverbanden is teruggeblikt op de statusrapportages en de weergave daarvan in de invoeringsatlas, met twee hoofdvragen: herkent het samenwerkingsverband zich in de weergave en welke prioriteiten formuleert het samenwerkingsverband voor de komende maanden. De aldus verzamelde informatie diende tegelijkertijd als voortgangsrapportage 2000 en zijn in afschrift verzonden naar het

Ministerie van OCenW, de betreffende inspecteur VO en de coördinator van het samenwerkingsverband.

verzameld door: de VMBO-consulenten van de vmbo projectorganisatie, veelal in samenwerking met de medewerkers van Bestuurlijk Steunpunt, en eventueel in samenwerking met provinciale medewerkers.

type informatie: Aanvullende vragen op het terrein van de zorg, een vooruitblik op het kwaliteitsproject en de leerwerktrajecten

toelichting: In dezelfde gesprekken is een aantal aanvullende vragen aan de orde gekomen, bijvoorbeeld over de ontwikkeling van leerwegondersteunend onderwijs, praktijkonderwijs en de PCL.

verzameld door: de VMBO-consulenten van de vmbo projectorganisatie, veelal in samenwerking met de medewerkers van Bestuurlijk Steunpunt, en eventueel in samenwerking met provinciale medewerkers.

Thema 2: De leerwegen

type informatie: met betrekking tot de leerwegen is informatie verzameld over deelname aan voorlichtings- en scholingsactiviteiten door scholen:

- deelname van scholen aan PTA-bijeenkomsten
- informatie op basis van intake-gegevens Scholen in VMBO
- deelname aan Impuls-projecten
- individuele vragen van scholen aan de LPC

toelichting: De betreffende informatie is verzameld via verschillende organisaties. Voor de PTA-bijeenkomsten is gebruik gemaakt van verslagen van de vmbo projectorganisatie (Coenders, 2000); de intake-gegevens van deelnemers aan Scholen in VMBO zijn via het CPS en het CITO verzameld en verder geanalyseerd; de informatie over Impuls-projecten is afkomstig van CFI. Verder is er informatie ingewonnen bij sleutelpersonen van de VSLPC.

Thema 3: De infrastructuur

type informatie:

- getalsmatige informatie over aanvragen intrasectorale programma's
- informatie op basis van telefonisch survey vmbo projectorganisatie t.a.v. ISP's
- omzettingsverzoeken lom/mlk (resp.1/12/2000 ingediend)

toelichting: De kwantitatieve informatie over intrasectorale programma's is verkregen via het Ministerie van OCenW; kwalitatieve informatie door middel van een telefonische enquête uitgevoerd o.l.v. de vmbo projectorganisatie.

In dit verslag beschrijven we de drie thema's in de genoemde volgorde. Hoofdstuk 2 bevat informatie over de zorgstructuur. In hoofdstuk 3 komen deelname cijfers aan scholings/voorlichtingsbijeenkomsten gericht op de leerwegen aan bod. Hoofdstuk 4 beschrijft enkele onderwerpen op het gebied van de infrastructurele vormgeving/herschikking.

2. De zorgstructuur: reflectie en ontwikkeling

inleiding

De regionale statusrapportages en de invoeringsatlas VMBO geven een beeld van de stand van zaken bij de samenwerkingsverbanden VO-SVO in het voorjaar van 2000. Dat beeld is gebaseerd op de ervaringen en kennis van de verschillende intermediairen die vanuit hun werk nauw betrokken zijn bij de samenwerkingsverbanden. De insteek voor de december-monitor was als het ware een 'check' te laten plaatsvinden op dit beeld: Kunnen de samenwerkingsverbanden zich in het geschetste plaatje vinden; wat beschouwen zij als hoogste prioriteiten voor de komende periode en welke hulp/interventie van buitenaf is daar eventueel bij gewenst? In de uitvoerige gesprekken die de intermediairen najaar 2000 gevoerd hebben stonden deze punten centraal. Bij de verslaglegging zal blijken, dat doorgaans niet het punt of de weergave in de atlas 'goed of fout' was aan de orde is, maar dat de december-monitor vooral een beeld oplevert van de ontwikkeling, die zich op de verschillende onderdelen in veel gevallen heeft voltrokken.

Als 'kapstok' voor de gesprekken diende een formulier volgens een vast stramien, waarop per samenwerkingsverband en per 'item' de weergave (kleur) in de invoeringsatlas stond voorgedrukt. Dat formulier diende zoals reeds vermeld ook als voortgangsrapportage 2000. Naar aanleiding van de gesprekken is door de intermediairen per item aangegeven:

- betreft het een correcte dan wel incorrecte weergave
- een eventuele toelichting op de reden voor wijziging
- de vraag of gerichte externe interventie nodig is
- een eventuele beschrijving van die interventie.
- de onderwerpen waarop de prioritaire acties van het samenwerkingsverband de komende maanden gericht zijn

Een voorbeeld:

Hoofdthema: Fusies, omzettingen en bestuurlijke vormgeving	A. Weergave in de invoeringsatlas: (voorgedrukt)	B1. Is deze weergave correct? ja nee	B2. Eventuele toelichting op de reden voor wijziging:	C. Op welke items zijn prioritaire acties van het svv voor de komende maanden gericht? (max. 2)	D. Is gerichte externe interventie nodig? ja nee	E. Eventuele beschrijving externe interventie: (wie, wat, wanneer)
1. inbedding svv- lom <i>(stadium besluitvorming en planning aanvragen)</i>	rood	0 0		prioriteit 1= prioriteit 2=	0 0	

De samenstelling van aanwezige gesprekspartners varieerde, zowel aan de kant van de intermediaire organisaties als aan de kant van het samenwerkingsverband. Doorgaans waren in ieder geval de VMBO-consulenten (voorheen ambassadeurs en

leerwegconsulenten) en betrokken medewerkers van het Bestuurlijk Steunpunt aanwezig; in een aantal gevallen ook provinciale medewerkers. Aan de kant van de samenwerkingsverbanden betrof het in ieder geval de coördinator van het samenwerkingsverband en bijvoorbeeld een vertegenwoordiging uit een (school)bestuur en/of de schoolleiding. Doorgaans zijn de verslagen van de gesprekken aan de coördinator ter goedkeuring teruggekoppeld. Door ziekte van één coördinator is de rapportage gebaseerd op de resultaten bij 83 samenwerkingsverbanden. De VMBO-consulenten hebben zorggedragen voor de organisatie, aanlevering en terugkoppeling van de verslagen.

Bij de verslaglegging houden we de volgorde van het format aan. We starten met de fusies, omzettingen en bestuurlijke vormgeving, gevolgd door de inhoudelijke ontwikkeling van de zorgstructuur. Als laatste komt het ‘profiel’ van het samenwerkingsverband aan de orde. Voor de helderheid beschrijven we steeds bij wijze van inleiding de ‘voorjaars-situatie’.

Op deze plaats wordt het beeld ‘in de breedte’ beschreven: de situatie van alle samenwerkingsverbanden tezamen. Kijken we naar de individuele samenwerkingsverbanden, dan blijkt bij bijna de helft het aantal wijzigingen onder de 3 te liggen. Bij de andere helft ligt het gemiddelde aantal wijzigingen tussen de 5 en de 6.

Bij meer dan een derde van de samenwerkingsverbanden is geen interventie nodig; bij 21% één interventie, bij 16% twee en bij de overige 27% gemiddeld 5. We zullen zien dat dit lang niet altijd samenwerkingsverbanden betreft die voor een bepaald item ‘rood’ hebben gescoord; soms gaat het ook om ‘groene’ samenwerkingsverbanden waar een belemmering kan worden weggenomen.

In de gesprekken zijn verder de aanvullende vragen, die op verzoek van het departement zijn opgesteld, aan de orde geweest. Deze vragen hadden in hoofdzaak betrekking op de zorgstructuur, met een paar uitstapjes naar het kwaliteitsproject en de leerwerktrajecten. Vanwege de grote overlap in onderwerpen en omdat de voortgangsrapportage minder sterk het karakter blijkt te hebben van een terugblik-zoals oorspronkelijk wel bedacht- maar ook de ontwikkeling in kaart brengt, worden de aanvullende vragen geïntegreerd weergegeven met de onderwerpen van de voortgangsrapportage. De antwoorden op de aanvullende vragen zijn voor maximaal 79 samenwerkingsverbanden beschikbaar. De wijze van afname verschilt, van een beantwoording ter plekke tot het zelf invullen door de coördinator voorafgaand aan het gesprek, waarna de antwoorden weer input voor het gesprek vormden. In een aantal gevallen waren de antwoorden op de aanvullende vragen verwerkt in het formulier voor de voortgangsrapportage.

2.1 Fusies, omzettingen en bestuurlijke vormgeving

Dit onderdeel is samengesteld uit 5 items:

1. de inbedding van het svo-lom (*stadium besluitvorming en planning aanvragen*)
2. inbedding svo-mlk (*stadium besluitvorming en planning aanvragen*)
3. aanwezigheid van een samenwerkingsovereenkomst
4. vindt het proces naar operationaliteit van het zorgmodel doorgang
5. is het arrangement in uitvoeringstermen gereed in 2002

2.1.1 De inbedding van het svo-lom

In de invoeringsatlas VMBO is de situatie van voorjaar 2000 voor wat betreft de inbedding van het svo-lom per samenwerkingsverband grafisch weergegeven. Er zijn 21 samenwerkingsverbanden zonder svo-lom in de atlas afgebeeld. Voor bijna een kwart van de samenwerkingsverbanden werd de situatie rond de inbedding van het lom met 'groen' aangegeven, hetgeen wil zeggen dat de aanvraag is ingediend/geëffectueerd, dan wel per 1 december 2000 zal worden ingediend. Met oranje werd weergegeven dat de aanvraag naar verwachting 1 december 2001 zal worden ingediend (60%), terwijl rood aangaf dat de termijn nog onbekend is (16%). In een samenwerkingsverband kunnen meerdere lom-scholen aanwezig zijn. Bevonden die zich in hetzelfde 'ontwikkelingsstadium' dan werd dat weergegeven met de betreffende kleur, bevonden ze zich in verschillende stadia, dan werd de kleur altijd oranje.

1. Is de weergave in de invoeringsatlas correct?

svo-lom	Ja	Nee	totaal
	66 (80%)	17 (20%)	83 (100%)

Bij 20% van de samenwerkingsverbanden is er kennelijk een aanleiding voor 'kleurverandering'. NB: Dat gaat in vrijwel alle gevallen om een *ontwikkeling* die heeft plaatsgevonden, en niet om een incorrecte weergave van de situatie in juni 2000.

- Van groen naar oranje: Deze situatie geldt voor 3 samenwerkingsverbanden: dat wil dus zeggen dat het besluit/de aanvraag in tegenstelling tot de verwachting *niet* gereed is voor 1/12/2000. Er vindt vertraging plaats (ook al is die soms bewust gekozen i.v.m. omzetting naar OPDC of samenwerking met ander swv), die zal leiden tot indienen voor 1/12/2001.
- Van oranje naar groen: Deze situatie geldt voor 9 samenwerkingsverbanden: De besluitvorming is afgerond en de aanvraag is (vervroegd) voor 1/12 verzonden.
- Van rood naar oranje/groen: Dit geldt voor 5 samenwerkingsverbanden: de situatie is duidelijk; er is een datum bekend, indienen van de aanvraag zal nog per december 2000 of bij de volgende mogelijkheid (dec. 2001) geschieden.

Er is één 'echte' correctie bij een samenwerkingsverband dat in de atlas als zonder svo-lom staat vermeld en dat een kleine bovenbouw svo-lom blijkt te hebben. Daarmee komt het aantal samenwerkingsverbanden zonder svo-lom dus op 20. Overigens is het niet zo, dat waar er geen svo-lom voorhanden is er ook geen sprake is van ontwikkeling of knelpunten. In een paar gevallen wordt aangegeven dat men bezig is om die reden aansluiting te zoeken bij een ander samenwerkingsverband of op een andere manier de lom-expertise binnen het swv probeert te realiseren.

Bij de inbedding van het svo-lom wordt in 24 samenwerkingsverbanden op korte termijn een gerichte externe interventie (bijvoorbeeld verheldering van de regelgeving, juridisch vlak) door medewerkers van het Bestuurlijk Steunpunt nodig geacht. In een klein aantal gevallen is de vraag met weliswaar met 'nee' beantwoord, maar lag er al een begeleidingsaanbod vanuit BS of een andere organisatie (bijvoorbeeld een van de VSLPC).

In de aanvullende vragen is op wellicht nog indringender wijze aan de orde gesteld of alle lom-scholen binnen de samenwerkingsverbanden zover zijn, dat ze per begin 2001 een keuze gemaakt hebben, opdat het (fusie)traject ingezet kan worden met het oog op het uiterlijk indienen van de aanvraag op 1/12/2001.

In 51 van de 79 samenwerkingsverbanden –dat is bijna tweederde- wordt de vraag met ‘ja’ beantwoord; in 16 gevallen is de vraag niet van toepassing (in totaal zouden dat er 20 moeten zijn) en in 11 gevallen (14%) is de vraag ontkennend beantwoord. In totaal gaat het om 20 svo-lom scholen in deze samenwerkingsverbanden. Bij een klein aantal van deze scholen denkt men dat de datum wellicht wel nog gehaald wordt. De redenen die worden aangedragen voor het uitblijven van de keuze zijn divers: ‘een eerdere optie is vervallen en men heeft recentelijk het overleg met een nieuwe partner gestart’; ‘men had gekoerst op OPDC-vorming maar een van de scholen ligt dwars en er wordt geopteerd voor een lege CD’; ‘fusie met een (Vrije) school wordt belemmerd doordat de school geen VBO-afdeling heeft’; ‘onderzoek of OPDC wel haalbaar is’; ‘afwachten totdat het debat over zorgbesteding afgerond is’; ‘zeer complexe situatie waarin alles (o.a. huisvesting, gemeentelijke herindeling) met alles samenhangt’.

We zagen al dat er een aantal samenwerkingsverbanden vervroegd (ten opzichte van wat in juni verwacht werd) een aanvraag heeft ingediend. In de meeste gevallen wordt dit als een gegeven zonder verdere toelichting gepresenteerd, in een geval luidt de toelichting: ‘Zorgplaatje en de evaluatie van de pilot droegen bij aan de ontwikkeling van de nieuwe structuur’.

In 5 samenwerkingsverbanden wordt aangegeven dat er scholen zijn die de aanvraag uitstellen ten opzichte van wat er in juni bekend was: Soms wordt volstaan met de mededeling dat eerdere aanvraag niet haalbaar is gebleken, of er wordt een specifieke reden vermeld: *“er liggen onderwijskundige redenen aan ten grondslag”*; *“bestaande contacten niet hebben geleid tot fusie-aanvragen voor 1-12-00, e.e.a. is het gevolg van discussies over de spreiding van licenties over de regio”*.

Bijlage 2 omvat een lijst van aanvragen voor omzettingen van SVO-scholen die per augustus 2001 gerealiseerd zullen worden. Te zien is dat er weliswaar in het svo-lom een inhaalslag heeft plaatsgevonden; tegelijk moet er in de laatste ronde nog veel gerealiseerd worden

2.1.2 De inbedding van het svo-mlk

Op grond van de invoeringsatlas bleek bijna driekwart van de samenwerkingsverbanden op dit punt ‘groen’ te scoren, hetgeen betekent dat de aanvraag is ingediend/geëffectueerd, dan wel per 1 december 2000 zal worden ingediend. Bij 21% was oranje aan de orde, bij 5% rood.

Weer is gekeken naar het percentage samenwerkingsverbanden waarin deze weergave klopte.

Is de weergave in de invoeringsatlas correct?

svo-mlk	Ja	Nee	Totaal
	73 (88%)	10 (12%)	83 (100%)

In 10 gevallen is er sprake van kleurverandering.

In 4 gevallen gaat het om een verandering van oranje naar groen: de omzetting naar praktijkonderwijs is reeds geschied of de aanvraag is verzonden.

In vier gevallen moet groen oranje worden: de vermeende omzetting blijkt nog niet (voor alle scholen) te zijn gebeurd; men verkeert nog in onderzoeksfase en de aanvraag wordt bij de volgende gelegenheid gedaan

In twee gevallen moet rood in oranje veranderd worden: het besluit is (ten dele, bijvoorbeeld in een gemeente wel, maar de andere nog niet) genomen.

In 8 gevallen wordt gerichte externe interventie nodig geacht. Dat overlapt in vier gevallen met de 'kleurveranderaars'. Het geldt voor alle gevallen waarin groen in oranje moet wijzigen. De gewenste interventie bestaat uit advies bij het omzettingsbesluit door het Bestuurlijk Steunpunt/een van de besturen organisaties, eventueel samen met de VMBO-consulent of Fontys PTH.

In de overige gevallen gaat het om specifieke situaties (in een geval in een swv waar de geplande datum voor het indienen van de aanvraag december 2001 is [oranje], in de overige gevallen heeft omzetting plaatsgevonden of is de aanvraag per december 2000 ingediend [groen]). Voorbeelden: ondersteuning op het gebied van de belemmeringen van de fusie (WAO-probleem versus lumpsum) of: hulp bij het model van een bovenschoolse instelling/OPDC-model waarin zowel lom als mlk deelnemen.

Op dezelfde manier als voor de lom-scholen is in de aanvullende vragen verzocht aan te geven of alle mlk-scholen binnen de samenwerkingsverbanden zover zijn, dat ze per begin 2001 een keuze gemaakt hebben, opdat het (fusie)traject ingezet kan worden met het oog op het uiterlijk indienen van de aanvraag op 1/12/2001.

In 6 samenwerkingsverbanden (8%) – en voor 6 scholen- wordt de vraag ontkennend beantwoord. Redenen daarvoor kunnen liggen in het te klein zijn van de school om zelfstandig verder te gaan, het nog steeds verkennen van verschillende opties (bijvoorbeeld een zelfstandige positie of een bestuurlijk meer samenwerkende positie (school of afdeling). Er zijn zoals ook eerder vermeld 4 gevallen van vervroegde indiening van de aanvraag; het besluit was bijvoorbeeld wel al genomen, maar in juni was de datum nog niet bekend. De gevallen waarin uitstel van aanvraag plaatsheeft geven aan, dat er eerder nog geen vaste streefdatum bekend was, of dat fusie bijvoorbeeld plaats zal hebben gelijktijdig met het lom.

2.1.3 Aanwezigheid van een samenwerkingsovereenkomst

In de statusrapportages werd geconstateerd dat deze overeenkomst in alle samenwerkingsverbanden tot stand is gekomen dan wel dat het samenwerkingsverband een rechtspersoon is of aansluiting bij een Centrale Dienst heeft plaatsgevonden. In één samenwerkingsverband was dat nog niet het geval. Dat blijkt in het najaar van 2000 te zijn gerealiseerd, zij het dat erbij wordt opgemerkt dat aansluiting bij een CD nog niet heeft plaatsgevonden.

In elf gevallen wordt desondanks interventie nodig geacht, doorgaans van de kant van het Bestuurlijk Steunpunt, soms van de provincie. Meestal is de aanleiding daarvoor het ontbreken van een Centrale Dienst, het bestaan van verschillende visies daarop of de gevolgen van een CD zonder brin-nummer.

In de aanvullende vragen is geïnformeerd of alle bevoegde gezagsorganen voor 1 januari 2001 zijn aangesloten bij een Centrale Dienst. Van 59 samenwerkingsverbanden is dit bekend: in 32 gevallen is dat gerealiseerd; in 6 gevallen niet, maar vormt het samenwerkingsverband wel een rechtspersoon en in 21 gevallen is aansluiting bij een CD nog niet gerealiseerd. Voor sommige

samenwerkingsverbanden is het moment van realisatie wel dichterbij (*‘akte gepasseerd’*) dan voor anderen, waar het proces pas kortgeleden gestart is. In een aantal gevallen is het vertraagd, in afwachting van eventuele OPDC-oprichting of vanwege verschil van visie tussen scholen (lege CD met consequenties voor de inrichting van de OPDC). Een klein aantal samenwerkingsverbanden ziet –op dit moment- geen noodzaak voor een CD.

2.1.4 Verloop van het proces naar operationaliteit van het zorgmodel

In 88% van de samenwerkingsverbanden was er sprake van een doorgaand proces, bij 11% was dat niet het geval en trad stagnatie op.

Er zijn 3 samenwerkingsverbanden (4%) bij wie een wijziging is opgetreden ten opzichte van de vorige situatie. In twee gevallen betreft het een ontwikkeling naar groen; in een geval een ontwikkeling naar oranje, omdat nog niet voldoende duidelijk is welk model in de toekomst gelanceerd gaat worden. Er zijn 5 samenwerkingsverbanden waar gerichte interventie op dit punt nodig wordt geacht: doorgaans wordt er een link gelegd met de inhoud van de zorg of de inbedding van het lom. In een geval wordt interventie van een van de LPC nodig geacht. Het betreft in alle 4 de gevallen samenwerkingsverbanden die in eerdere instantie met ‘stagnatie’ waren gekarakteriseerd.

2.1.5 Arrangement gereed in 2002

De slotvraag van dit onderdeel luidde of het totale arrangement in uitvoeringstermen gereed is in 2002. Voor 80% van de samenwerkingsverbanden hadden de statusteams hierover in juni geen twijfels; voor 20% was dat wel zo.

Er worden in het najaar van 2000 10 wijzigingen aangebracht: Van 7 samenwerkingsverbanden verandert de situatie van oranje naar groen, omdat nu duidelijk is dat alles voor 2002 gereed is; van 3 samenwerkingsverbanden verandert groen in oranje, omdat het proces moeizaam verloopt, of er concrete aanwijzingen zijn, bijvoorbeeld het uitblijven van een omzettingsbesluit PrO.

Interventie is in 5 gevallen aan de orde; vrijwel allemaal oudere of nieuwere ‘twijfelgevallen’. Ondersteuning van de kant van zowel Bestuurlijk Steunpunt als de VMBO-consulenten is aan de orde.

Zetten we de stand van zaken voor dit onderwerp nogmaals op een rijtje, dan ontstaat het volgende beeld:

tabel 1: aantal samenwerkingsverbanden waarvan weergave correct is of wijziging behoeft en/of interventie nodig wordt geacht

<i>Onderwerp:</i>	<i>Correct</i>	<i>Wijziging</i>	<i>Interventie nodig?</i>		<i>Totaal</i>
			<i>Ja</i>	<i>nee</i>	
Inbedding lom	66 (80%)	17 (20%)	24 (29%)	59 (71%)	83 (100%)
Inbedding mlk	73 (88%)	10 (12%)	8 (10%)	75 (90%)	83 (100%)
Samenwerking sovereenkomst	82 (99%)	1 (1%)	11 (13%)	72 (87%)	83 (100%)
procesverloop	80	3	5	78	83

	(96%)	(4%)	(6%)	(94%)	(100%)
arrangement gereed	73 (87%)	10 (12%)	5 (6%)	78 (94%)	83 (100%)

prioritaire acties van de samenwerkingsverbanden

Voor het thema ‘fusies, omzettingen en bestuurlijke vormgeving’ is gevraagd aan te geven waar de prioriteiten van de samenwerkingsverbanden in de komende maanden liggen.

Van 68 samenwerkingsverbanden wordt een eerste prioriteit aangegeven, terwijl voor de helft daarvan (34 samenwerkingsverbanden) geldt, dat er ook nog een tweede prioriteit is gesteld. Bij de eerstgenoemde prioriteit neemt de inbedding van het SVO-lom een belangrijke plaats in. Bij liefst 43 samenwerkingsverbanden is vormt dit onderwerp een eerste prioriteit. Het gaat dan in hoofdzaak om activiteiten gericht op het realiseren van de fusies en omzettingen en OPDC-vorming (vooral de juridische en financiële kant daarvan) en –invulling. Het is niet zo, dat alleen in samenwerkingsverbanden waar de inbedding van het lom aangeduid is met oranje of rood dit onderwerp tot de prioriteiten in de aanpak behoort; bij samenwerkingsverbanden waar de aanvraag reeds ingediend (of gerealiseerd) is –en die daarom met groen aangeduid zijn- neemt de OPDC-vorming vaak een plaats in op de prioriteitenlijst. Ook in enkele samenwerkingsverbanden zonder svo-lom is dit - bijvoorbeeld door middel van samenwerking met een ander swv- aan de orde.

De inbedding van het svo-mlk heeft bij 12 samenwerkingsverbanden hoge prioriteit. Andere zaken die genoemd worden zijn het regelen van rechtspersoonlijkheid/stichtingsvorm/Centrale Dienst; het op poten zetten van het gehele ‘arrangement’/ de zorg-infrastructuur en de coördinatie van het samenwerkingsverband.

In tweede instantie zijn er nog 6 samenwerkingsverbanden die aan de inbedding van het lom prioriteit toekennen. Vijf samenwerkingsverbanden doen dit voor het mlk. Aan de bestuurlijke vormgeving (CD, stichting, rechtspersoon) wordt door 8 samenwerkingsverbanden in tweede instantie prioriteit toegekend; gevolgd door de structuur van het zorgmodel en het verbeteren van externe relaties. Een enkele keer wordt een specifiek knelpunt genoemd, bijvoorbeeld: ‘de BTW-problematiek’ of ‘het in kaart brengen van niet geïndiceerde zorgleerlingen.’

2.2 De inhoudelijke vormgeving van de zorgstructuur

Dit onderdeel bestond uit de 12 items die in de invoeringsatlas geselecteerd² zijn. De bevraging volgde exact hetzelfde stramien. Dit zijn de onderwerpen:

1. is er een gezamenlijke, gedeelde visie op zorg
2. wordt het handelen van scholen al gestuurd door visie swv
3. vindt uitvoering van activiteiten in zorgplan plaats met alle scholen
4. is er een toename van flexibele en gevarieerde vormen van LWOO
5. is er een meerwaarde van het praktijkonderwijs
6. vindt specifieke deskundigheidsbevordering reguliere docenten plaats
7. komt meer zorg op maat tot stand
8. is er een operationele PCL

² In de invoeringsatlas zijn die elementen uit de statusrapportages opgenomen die ontwikkeling laten zien.

9. nemen scholingsinspanningen toe t.g.v. de inhoudelijke ontwikkeling van de zorgstructuur
10. de relatie tussen het beleid van het swv en GOA-beleid
11. de relatie tussen het beleid van het swv en jeugdbeleid
12. afstemming met ROC over risicoleerlingen

2.2.1 Gezamenlijke visie op zorg

Een gezamenlijke visie op zorg was volgens de statusteams in 85% van de samenwerkingsverbanden terug te vinden, in 15% was dat niet zo (weergegeven met oranje).

De huidige situatie behoeft in 6 gevallen correctie: in vier gevallen is de ontwikkeling zodanig dat oranje ‘groen’ moet worden: er is sprake van een duidelijke ontwikkeling, vaak gekoppeld aan het zorgplan. In twee gevallen gaat het om een verandering de andere kant op: groen wordt oranje omdat er weliswaar een zorgplan is waarover men het eens is (over de tekst!), maar geen expliciete gezamenlijke visie.

In 7 gevallen wordt gerichte externe interventie nodig gevonden, door diverse intermediairen (VMBO-consulenten, VSLPC, een adviesbureau). In een enkel geval is die hulp al aanwezig.

In de aanvullende vragen werd verzocht aan te geven waaruit blijkt dat het zorgplan géén papieren tijger is. Het beste bewijs daarvoor is blijkens de antwoorden dat de activiteiten die in het zorgplan worden beschreven ook daadwerkelijk worden uitgevoerd en leiden tot een vergroting van zorgbreedte in de regio. Het zorgplan functioneert als het beleidsdocument van het samenwerkingsverband, op basis waarvan beslissingen, handelingsarrangementen en afspraken worden gemaakt; soms fungeert het ook als ‘verantwoordingsdocument’. In een aantal gevallen wordt erop gewezen dat het operationeel is op het niveau van management/middenkader, maar nog nauwelijks op het niveau van (avo-)docenten. De concretisering op de werkvloer vormt dus soms een knelpunt.

2.2.2 Relatie tussen het handelen van de scholen en de visie van het samenwerkingsverband

Dit kon in de statussen aangegeven worden door middel van scoring op een 5-puntsschaal, waarbij een 1 resulteerde in oranje, de overige scores in groen. Op die manier bleek 96% van de samenwerkingsverbanden binnen het ‘groen’ te vallen, en 4% in oranje.

In die situatie is een geringe wijziging opgetreden: er zijn drie samenwerkingsverbanden waar men de ontwikkeling toch als zeer voorzichtig omschrijft en eerder voor oranje opteert. In vier gevallen acht men gerichte interventie van derden (VMBO-consulenten) in de vorm van coaching of advisering op z'n plaats.

2.2.3 Betrokkenheid van de scholen bij de uitvoering van activiteiten in het zorgplan

Op dit terrein was in het voorjaar de situatie als volgt: van 87% van de samenwerkingsverbanden werd geconstateerd dat de activiteiten in het zorgplan in uitvoering genomen waren en dat alle scholen in het samenwerkingsverband daarbij betrokken zijn (groen). In zo'n 10% van de samenwerkingsverbanden werden de

activiteiten wel ter hand genomen, maar waren niet alle scholen daarbij betrokken (oranje) en in 4% van de samenwerkingsverbanden waren de activiteiten uit het zorgplan nog niet in uitvoering.

Najaar 2000 worden er 8 wijzigingen op deze situatie vermeld:

In twee gevallen wordt groen oranje: vanwege het gegeven dat toch niet alle scholen meedoen in de activiteiten;

In drie gevallen wordt oranje groen, omdat alle scholen betrokken zijn en in drie gevallen wordt rood oranje: de activiteiten zijn opgestart maar er wordt bijvoorbeeld wel de kanttekening geplaatst dat er verschil is tussen de autonomie van het samenwerkingsverband en de autonomie van de verschillende scholen.

In twee gevallen, waar niet alle scholen deelnemen wordt interventie zinvol geacht.

2.2.4 Flexibele en gevarieerde vormen van LWOO

Een cruciale ontwikkeling is die van het leerwegondersteunend onderwijs. Worden er flexibele en gevarieerde vormen van zorg waargenomen? Van 57% van de samenwerkingsverbanden werd dit in het voorjaar gevonden, van 43% (nog) niet.

In 15 gevallen wordt daar nu een wijziging op aangebracht. In 6 gevallen mag oranje nu vervangen worden door groen; zijn er dus duidelijke aanwijzingen dat er meer 'op maat' aanbod ontstaat. Bij wijze van voorbeeld worden genoemd: kern- en zorgteams, gebruik van handelingsplannen, centrale toetsing, time-out-trajecten, integraal onderwijskundig rapport, de ontwikkeling van verschillende trajecten onder verantwoordelijkheid van het samenwerkingsverband. In de overige 9 gevallen zoekt men naar een nuance tussen groen en oranje: doorgaans omdat er te weinig ontwikkeling zichtbaar is of omdat men nog teveel van de oude situatie ziet (bijvoorbeeld een aparte klas).

In 12 gevallen (waarin maar in twee gevallen overlap met een gewijzigde situatie), wordt externe interventie, vooral advisering, nodig geacht. Duidelijk is dat daarbij inhoudelijk een sterke relatie bestaat met de inbedding van het svo-lom; het 'bouwwerk' en de betekenis daarvan voor de samenwerking en inhoud.

In de aanvullende vragen is verder ingegaan op de inrichting en inhoud van het leerwegondersteunend onderwijs. Om te beginnen door middel van de vraag: is er zomer 2001 door het samenwerkingsverband een operationele uitwerking voor de inrichting van het LWOO?

Van 59 samenwerkingsverbanden is een antwoord bekend: 39 antwoorden 'ja', 20 'nee'. Uit de toelichtingen blijkt, dat sommige samenwerkingsverbanden hier nog niet aan toe zijn gekomen, dan wel de bestuurlijke kant afwachten: "*dan zijn de kaarten geschud*". Verder is de tendens dat de uitwerking van het LWOO een zaak van individuele scholen is, waarbij het samenwerkingsverband zich bezighoudt met het sturen van de vormgeving en soms advisering, maar de totstandkoming ervan is een verantwoordelijkheid van (clusters van) individuele scholen. Hier speelt dus ook weer het punt van de autonomie van de scholen.

Vervolgens is getracht wat meer zicht te krijgen op de vorm en kwaliteit van het leerwegondersteunend onderwijs, door een aantal aspecten ervan na te gaan.

- *In hoeverre zijn bijvoorbeeld alle scholen daarbij betrokken?*

Dat blijkt erg te verschillen: er zijn enkele samenwerkingsverbanden waar alleen de scholen met LWOO (of met 'zorgleerlingen') betrokken zijn, maar er zijn er ook – en

dat is het leeuwendeel: ruim 70%- waar er wel een situatie is van betrokkenheid van alle scholen. Bijvoorbeeld doordat alle scholen zich gezamenlijk verantwoordelijk hebben verklaard voor hun zorgleerlingen. Of de situatie doet zich voor, dat alle scholen die onder een bestuur vallen betrokken zijn. Soms worden daarop specifieke uitzonderingen vermeld: bijvoorbeeld ‘scholen met alleen de theoretische leerweg’.

- *Is er sprake van integratie in de leerwegen (bedoeld werd: is men af van het oude I-denken)?*

Hoewel bijna tweederde aangeeft dat dat het geval is, blijkt uit de gegeven toelichtingen een forse nuancering. In een aantal gevallen wordt aangegeven dat scholen nog in de fase zitten van kleine klassen en dat die ook niet per definitie zullen verdwijnen. Het I-denken kan te maken hebben met een snelle invoering van het LWOO, waarbij weliswaar naamsverandering heeft plaatsgevonden maar zonder goed stil te staan bij de inhoudelijke consequenties. Dat wordt op een aantal plaatsen als knelpunt ervaren. Ook de integratie leerwegen-zorg is een onderwerp dat vaak op schoolniveau tot uitdrukking komt, waarbij wordt aangegeven dat het van school tot school ook erg kan verschillen (bijvoorbeeld verschil in de onderbouw-bovenbouw). Waar er wel sprake is van integratie zijn er soms –van oudsher- koplopers van scholen (de oude I-scholen bijvoorbeeld), een pilot of bijvoorbeeld een bovenschoolse directie waardoor integratie gestimuleerd wordt.

- *Is er sprake van zowel binnenschoolse als bovenschoolse zorg, zo luidde de volgende vraag.*

Bijna 60% van de samenwerkingsverbanden geeft dat aan, maar weer blijkt uit de toelichtingen dat vaak nog een zaak voor de toekomst is. In een aantal gevallen speelt een OPDC of een OPDC-achtige voorziening er een bepalende rol in. In een enkel geval betekent het ontbreken daarvan dat de zorg met name op de scholen vorm zal krijgen. In de meerderheid van de gevallen zijn er allerlei multi-disciplinaire netwerken, regionale zorgteams of andere constructies die de bovenschoolse zorg handen en voeten geven.

- *In hoeverre bestaat er een spectrum van varianten op zorg (van ambulante begeleiding tot crisisopvang)?*

Meer dan de helft van de samenwerkingsverbanden noemt voorbeelden van varianten op zorg: time-out voorzieningen, determinatieklassen (tijdelijk/kort observeren en handlingsplanning); ambulante trajecten, symbiose-trajecten, maar ook wordt gewezen op bijvoorbeeld de alternatieve trajecten van het onderwijskansenbeleid e.d.. Soms wordt verwezen naar de instelling van het OPDC of een bovenschoolse instelling, waarmee een breed spectrum zal ontstaan.

- *Is er sprake van flexibele zorg in de tijd?*

Is er behalve hele dagen ook een mogelijkheid voor kortere parkoersen met schakelmomenten, werd bedoeld. Zo'n veertig procent van de samenwerkingsverbanden kruist dit alternatief aan, maar in de toelichting blijkt het bij een aantal nog niet te zijn gerealiseerd of te verschillen per school. Op enkele plaatsen zijn er wel mogelijkheden of eerste aanzetten daartoe, bijvoorbeeld via een 1-loket-constructie waarin behalve het onderwijs, de PCL, de gemeenten/leerplicht en RMC-functie ook jeugdhulpverlening, dagopvang, een time-outvoorziening en Bureau Jeugdzorg deelnemen.

- *Worden er nieuwe vormen voor leerjaar 3 en 4 waargenomen of gaat het vooral om zorg gericht op de onderbouw?*

Twintig procent van de samenwerkingsverbanden kruist dit aan (van nogal wat samenwerkingsverbanden is dit onbekend), maar weer blijkt in de toelichtingen dat

het accent nog vaak op leerjaar 1 en 2 ligt. In een paar samenwerkingsverbanden gaat wel de aandacht er naar uit, en dat gebeurt vaak parallel met de implementatie van de leerwegen (dus op dit moment denkt men over leerjaar 3).

- *Wordt er een toename geconstateerd van beschikbaarheid en gebruik van alternatieve strategieën op het niveau van de docent of OPDC?*

In 44% van de samenwerkingsverbanden wordt dit aangekruist. Veelal is de teneur dat dit een zaak is van deskundigheidsbevordering die ofwel al gestalte heeft gekregen door netwerken (men neemt een kijkje in elkaars keuken) of door pilots, ofwel in de toekomst door het OPDC meer inhoud zal worden gegeven.

2.2.5 Meerwaarde van het praktijkonderwijs

In het voorjaar werd van tweederde van de samenwerkingsverbanden aangegeven dat er sprake was van een meerwaarde van praktijkonderwijs ten opzichte van de oude situatie. Dat was het geval als er sprake was van twee uit drie (groen):

1. een betere structurering van de toegang tot de arbeidsmarkt
2. nazorg
3. activiteiten gericht op het behoud van de arbeidsplaats

Indien slechts één van deze aspecten aan de orde was, kreeg het samenwerkingsverband op dit onderdeel oranje (13%); indien de aspecten helemaal niet van toepassing waren rood (19%).

Bij 18 samenwerkingsverbanden wordt najaar 2000 een wijziging aangegeven:

- in 4 gevallen neigt men in plaats van groen naar oranje, voornamelijk vanwege de geïsoleerde positie van het PrO in het samenwerkingsverband
- in drie gevallen kan oranje groen worden, vanwege positie of inhoud (bijvoorbeeld omdat PrO nu wel een centrale positie inneemt of omdat er tussenvormen tussen LWOO en PrO ontwikkeld zijn)
- in twee gevallen is rood onjuist en wordt vervangen door groen
- in 8 gevallen wordt rood oranje; omdat er op tenminste een terrein ontwikkelingen zijn³
- in een geval was de meerwaarde van het PrO niet gescoord en dat wordt nu in afwachting van de structuur voorlopig rood.

Bij 5 samenwerkingsverbanden wordt interventie nodig geacht; meestal door de VMBO-consulenten, soms advies door de provincie. Het gaat dan meestal om specifieke situaties zoals een situatie waar een samenwerkingsovereenkomst tussen het VMBO en een ROC deelname van het PrO uitsluit.

Ook in de aanvullende vragen is aandacht besteed aan de inhoudelijke meerwaarde van het praktijkonderwijs. Hier werden vier elementen onderscheiden:

1. een betere structurering/toeleiding naar de arbeidsmarkt
2. nazorg voor de leerling
3. activiteiten gericht op het behoud van de arbeidsplaats
4. nazorg in termen van systematische communicatie met het bedrijfsleven

Er is geïnformeerd of er –ten opzichte van de oude situatie- sprake is van een meerwaarde van het PrO in termen van de genoemde elementen.

³ In een geval wordt aangegeven dat het geven van nazorg op de werkplek en het richten van activiteiten op het behoud van de arbeidsplek (voorlopig nog) geen wettelijke taak zijn van het PrO.

In 10 samenwerkingsverbanden wordt –nog- geen meerwaarde onderkend. Wel is er soms sprake van een (stevige) visie op papier, die echter nog in een aanpak vertaald moet worden. Of men vindt de huidige situatie nog teveel bij het oude gebleven.

Van 50 samenwerkingsverbanden is een (combinatie van) antwoord(en) bekend.

Alleen een betere structurering/toeleiding naar de arbeidsmarkt is in 8 gevallen aan de orde.

In 3 gevallen zit de meerwaarde in een betere structurering/toeleiding naar de arbeidsmarkt plus nazorg voor de leerling.

In twee gevallen gaat het om een combinatie van element 1 en 3, respectievelijk 1 en 4. In een samenwerkingsverband om een combinatie van 2 en 3. Negen samenwerkingsverbanden halen de meerwaarde uit een combinatie van de eerste drie elementen; een samenwerkingsverband uit 1,2 en 4. En in 24 samenwerkingsverbanden, dus bijna de helft, zit de meerwaarde in een combinatie van alle 4 de elementen.

In een aantal gevallen wordt vermeld dat de pilot praktijkonderwijs of de arbeidsmarktgerichte leerweg van de 4 grote steden een forse impuls heeft gegeven aan de inhoudelijke ontwikkeling. Soms verschillen de coördinator en de VMBO-consulent over wel/geen meerwaarde, wat aanleiding vormt tot een vervolgsbezoek. In één geval acht men met name de elementen 3 en 4 geen taak van het PrO.

Naast de inhoudelijke meerwaarde van het PrO is ook gevraagd naar de betekenis van het praktijkonderwijs voor het samenwerkingsverband. Is er daar sprake van een meerwaarde?

Van 55 samenwerkingsverbanden is een antwoord bekend: bij 45 van hen is het antwoord bevestigend. De teneur van de antwoorden is: Het praktijkonderwijs is een volwaardige participant in het samenwerkingsverband. Dat uit zich op verschillende manieren: het praktijkonderwijs is een serieuze overlegpartner, het neemt een duidelijke plaats in in de leerlingstromen en zorgt voor opvang voor geïndiceerde leerlingen, er is sprake van inbreng van expertise, soms ook deskundigheidsbevordering door het PrO en het praktijkonderwijs is via de pilots nauw betrokken bij de ontwikkeling van het samenwerkingsverband. In een klein aantal gevallen verwacht men dat het gegeven dat het praktijkonderwijs in de betreffende regio's deel zal gaan uitmaken van de bovenschoolse instelling de verdere integratie nog zal bevorderen. En verder wordt bijvoorbeeld gemeld dat er een stimulerende werking uit gaat van een nieuwe (uni-)locatie voor drie zelfstandige scholen, die op de nieuwe functie inspeelt.

In negen gevallen is er nog geen meerwaarde voor het samenwerkingsverband. Men wijst er bijvoorbeeld op dat het PrO nog te zeer intern gericht is, te weinig deel uitmaakt van het grotere geheel, maar ziet daar bijvoorbeeld door deskundigheidsoverdracht of nauwere samenwerking tussen VO en PrO wel verandering in komen. In een geval beantwoordt men de vraag met 'nee', vanwege de geïsoleerde positie.

2.2.6 Specifieke deskundigheidsbevordering van reguliere docenten

In het voorjaar werd door de statusteams van 64% van de samenwerkingsverbanden genoteerd dat er specifieke deskundigheidsbevordering plaatsvond, gericht op de reguliere VMBO-docenten; in de overige gevallen was dit niet aan de orde (oranje).

In het najaar brengt men hierop in 15 gevallen wijzigingen aan.

In 10 ‘groene’ gevallen uit men nu toch wat twijfels, vanwege het kleinschalige niveau waarop zich dit voltrekt dan wel het feit dat het voornamelijk om initiatieven vanuit individuele scholen gaat.

Bij 5 samenwerkingsverbanden is er een omgekeerde ontwikkeling waarneembaar (van oranje in de richting van groen) vanwege het feit dat het samenwerkingsverband de hand heeft in de organisatie van de scholingstrajecten.

In 4 gevallen is interventie/advisering gewenst, bijvoorbeeld gericht op het teweegbrengen van een omslag naar handelen in de onderwijssituatie zelf. Ook de VSLPC worden hierbij genoemd.

2.2.7 Zorg op maat

Binnen 82% van de samenwerkingsverbanden was er in het voorjaar een situatie aan de orde, dat er meer zorg op maat tot stand kwam, in 18% was dat niet zo (oranje). In deze situatie komt nauwelijks verandering: slechts in een geval is er sprake van een wijziging van oranje naar groen.

In 4 gevallen wordt interventie door de VMBO-consulenten nodig geacht, in een samenwerkingsverband wordt er al door een adviesbureau geconsulteerd. Het gaat dan bijvoorbeeld om inbreng van ervaringen van elders.

In de aanvullende vragen is ook geïnformeerd naar de mate waarin men denkt dat duale trajecten/leer-werktrajecten een oplossing bieden voor een groep jongeren in het samenwerkingsverband. De introductie van leer-werktrajecten is bedoeld om scholen de mogelijkheid te geven de basisberoepsgerichte leerweg flexibel in te richten. Via samenwerking met een ROC en het bedrijfsleven wordt beoogd alle leerlingen de gelegenheid te bieden een startkwalificatie te halen. Vrijwel alle samenwerkingsverbanden denken dat deze trajecten een oplossing kunnen vormen. Waar men ‘nee’ heeft geantwoord op deze vraag, zegt men nog niet te weten wat leer-werktrajecten inhouden. In een aantal gevallen merken ook de ‘ja-zeggers’ op, dat het afhankelijk is van de regelgeving. Er worden doelgroepen voor de leerwerktrajecten geformuleerd: vaak noemt men niet-kunners (dreigende voortijdig schoolverlaters) uit de basisberoepsgerichte leerweg, soms niet-willers, een enkele keer een specifieke groep nieuwkomers. Vooral in de grote steden is met dit type trajecten al ervaring opgedaan.

2.2.8 Operationaliteit van de PCL

Bij 83% van de samenwerkingsverbanden was er in het voorjaar volgens opgave van de statusteams een PCL ingesteld die tevens operationeel was. In 15% van de gevallen zou instelling van de PCL in ieder geval voor augustus 2000 plaatshebben, maar was deze nog niet operationeel. In 1 samenwerkingsverband was de verwachting dat de PCL pas in augustus 2001 ingesteld zou worden.

Op deze situatie zijn 6 correcties:

- De PCL die per augustus 2001 zou worden ingesteld is per november 2000 formeel van start gegaan
- In drie gevallen is een in het voorjaar nog niet operationele PCL nu wel in bedrijf (“de PCL wil een warme RVC zijn”) en
- In twee gevallen is de (vermeende) operationaliteit vertraagd ten gevolge van de landelijke besluitvorming (dus groen > oranje).

Interventie is in 5 gevallen aan de orde: het gaat dan meestal om het nader beschouwen of uitbouwen van de taken, soms in relatie tot de RVC. Behalve de VMBO-consulenten wordt hierin ook een taak gezien voor het Bestuurlijk Steunpunt

In de aanvullende vragen werd aandacht besteed aan de vraag of het samenwerkingsverband al doordrongen is van het feit dat de PCL een gewijzigde taakstelling behoeft. Dat blijkt overal zo te zijn, zij het dat men op het moment van de bevraging aangeeft in afwachting te zijn van de vaststelling van het nieuwe beleid. In ieder geval is men op de hoogte dat de beoordelingstaak bij de RVC blijft. In een aantal gevallen plaatst men duidelijk vragen bij de nieuwe rol van de PCL, is men er niet gelukkig mee en ervaart men de huidige situatie als contra-productief/remmend en worden er bezwaren geuit tegen de RVC-functie.

Zoals we al zagen is de PCL in de meeste gevallen ingesteld en operationeel; er worden twee samenwerkingsverbanden zonder PCL gerapporteerd.

Wat is de huidige functie van de PCL? Door/voor 53 samenwerkingsverbanden is dit weergegeven. Er waren 8 functies onderscheiden; erachter zetten we het aantal malen (swv-en) dat deze functie genoemd werd:

1. de sluis/zeeffunctie:	47	(89%)
2. de beoordelingsfunctie	20	(38%)
3. de onderzoeksfunctie	18	(34%)
4. de consultatie/adviesfunctie	28	(53%)
5. de begeleidingsfunctie	8	(15%)
6. de monitorfunctie	17	(32%)
7. de interne afstemmingsfunctie	19	(37%)
8. de toewijzingsfunctie	4	(8%)

Er zijn 9 PCL-en/swv-en die zich bepalen tot een enkele functie: in 7 gevallen betreft dat de sluis/zeeffunctie, in de andere twee gevallen de ‘consultatie’- respectievelijk de interne afstemmingsfunctie.

De overige PCL-en hebben combinaties van functies, waarbij opvalt dat deze veelal uniek zijn in samenstelling/breedte. We geven hier het overzicht van deze 44 combinaties (verwezen wordt naar de nummering van de functies):

<i>combinaties</i>	<i>aantal swv-en</i>	<i>combinaties</i>	<i>aantal swv-en</i>
13	3	1256	1
14	4	1267	1
16	3	1467	1
17	4	2347	1
45	1	12345	2
123	2	12346	1
124	2	12348	1
126	1	12467	1
134	2	13467	1
146	1	124567	1
147	1	1234578	1
467	1	1234678	1
567	1	12345678	1
1234	1		
1247	2		

Naast naar de huidige functie is ook geïnformeerd naar de toekomstige functie. Voor 43 samenwerkingsverbanden is dit beantwoord. Het beeld wordt dan als volgt:

1. de sluis/zeeffunctie:	37	(86%)
2. de beoordelingsfunctie	14	(31%)
3. de onderzoeksfunctie	21	(49%)
4. de consultatie/adviesfunctie	22	(51%)
5. de begeleidingsfunctie	8	(19%)
6. de monitorfunctie	15	(35%)
7. de interne afstemmingsfunctie	14	(33%)
8. de toewijzingsfunctie	15	(35%)

Vooral in de laatstgenoemde functie en de onderzoeksfunctie is een verschuiving waarneembaar. Wellicht is de geringe verschuiving te verklaren uit het feit dat men in de toelichtingen opmerkt dat het (sterk) inzetten van de PCL op dit moment nog sterk afhankelijk is van de nieuwe regelgeving (en dat men daarom voorbehoud maakt).

Er zijn 7 samenwerkingsverbanden die voor de PCL in de toekomst één functie zien: in 5 gevallen is dat de sluis/zeeffunctie en in de andere twee gevallen de onderzoeksfunctie of respectievelijk consultatiefunctie. Weer laten we de combinaties zien:

<i>combinaties</i>	<i>aantal swv-en</i>	<i>combinaties</i>	<i>aantal swv-en</i>
13	2	12345	1
17	1	12367	1
18	4	12467	1
45	1	13467	1
68	1	123457	1
128	1	123468	1
134	6	123478	1
148	2	134567	1
467	1	1234567	1
567	1	1234678	2
1247	1	1245678	2
1346	1	12345678	1

Van 51 samenwerkingsverbanden is er een antwoord op de vraag of er in het samenwerkingsverband een *eenduidige, adequate informatievoorziening* door middel van het onderwijskundig rapport bestaat. In 94% van de samenwerkingsverbanden blijkt dat het geval, in slechts 3 gevallen niet. Het materiaal is in ontwikkeling, zo stelt men, of de samenwerkingsverbanden primair onderwijs verschillen dusdanig dat het de afstemming naar het VO bemoeilijkt. Maar ook bij de 94% zijn de knelpunten niet van de lucht: er wordt veel met ‘eigen’ onderwijskundige rapporten gewerkt; binnen de stad/sub-regio is dat een ander rapport als daarbuiten, er worden digitale versies ontwikkeld; men heeft aansluiting gezocht bij het WSNS-model. Duidelijk is dat er vooral een behoefte bestaat aan een gezamenlijk onderwijskundig rapport. In een aantal regio’s is dat door middel van afspraken gerealiseerd. Overigens wordt opgemerkt dat het voorhanden zijn van een gezamenlijk OR nog geen goede invulling ervan garandeert.

In hoeverre ondernemen de samenwerkingsverbanden activiteiten om de leerlingstromen in kaart te brengen? Van 56 samenwerkingsverbanden is een antwoord bekend: bij de helft is dit het geval, zij het dat dit soms een activiteit is die echt nog in ontwikkeling is. In een aantal gevallen wordt melding gemaakt van (de verwerking van) IDU-gegevens van scholen. In een paar regio’s is er expliciet onderzoek naar gedaan. Vaak gaat het met name om LWOO en PrO-leerlingen. In een aantal gevallen wordt het ontbreken van een format als knelpunt ervaren. Waar het nog niet gebeurt, heeft men er nog geen aandacht voor (soms ook omdat het nut niet wordt ingezien of men er niks mee doet). De IDU-gegevens kunnen natuurlijk wel degelijk een rol spelen bij de (zelf)evaluatie van de samenwerkingsverbanden.

Tot slot van dit onderdeel is gevraagd of er binnen het samenwerkingsverband ombuiging van leerlingstromen (in positieve zin) plaatsvindt. Van 40 samenwerkingsverbanden is dit bekend en in driekwart van de gevallen is dat nog niet het geval. Soms geeft men aan dat het niet aantoonbaar is (zie ook de vorige vraag); in een paar gevallen ziet men dat leerlingen beter op hun plek terecht komen, maar ook daar zijn tegenvoorbeelden van.

2.2.9 Scholingsinspanningen ten gevolge van de inhoudelijke ontwikkeling van de zorgstructuur

In de invoeringsatlas is opgenomen in hoeverre ten gevolge van de inhoudelijke ontwikkeling van de zorgstructuur de scholingsinspanningen van scholen binnen het samenwerkingsverband zijn toegenomen. In ruim driekwart van de gevallen was dat zo, in bijna een kwart niet (rood).

Op deze situatie is in 18 gevallen een correctie aangebracht:

In 8 gevallen een ontwikkeling ‘van groen af’, 6 maal naar oranje en in twee gevallen naar rood, omdat men vindt dat dit nog onvoldoende plaatsvindt.

In 5 gevallen vindt er een ontwikkeling van rood naar oranje plaats, omdat er een (geringe) mate van gezamenlijkheid ontstaan is dan wel de individuele scholen thema’s oppakken.

In eveneens 5 gevallen vindt men in plaats van rood groen aan de orde, omdat er duidelijk intensivering heeft plaatsgevonden. Daarbij worden soms ‘aanleidingen’ vermeld als: “op grond van het VMBO-2000-vervolgtraject”; “naar aanleiding van pilots (bv taalbeleid)”.

Interventie door VMBO-consulenten wordt in drie gevallen op z’n plaats geacht.

2.2.10 De relatie tussen het beleid van het samenwerkingsverband en het GOA-beleid

In bijna de helft van de samenwerkingverbanden vindt er in het voorjaar van 2000 onderlinge afstemming plaats van beleid of is er sprake van een duidelijk samenhangend geheel (groen). In 20% van de samenwerkingsverbanden worden er wel vanuit de samenwerkingsverbanden gezamenlijk acties op touw gezet gericht op afstemming met het lokaal onderwijsbeleid/GOA-beleid, maar is er sprake van een marginale relatie (oranje). Indien er in het geheel geen activiteiten op dit terrein worden ondernomen – en dat was het geval in 30% van de samenwerkingsverbanden – werd dat weergegeven door middel van rood.

Najaar 2000 zijn er 15 correcties:

- in een geval moet groen oranje worden, daarbij wordt vermeld dat het uitblijven van een reactie aan de kant van de gemeente ligt
- in 6 gevallen is er sprake van een ontwikkeling van oranje in de richting van groen, bijvoorbeeld doordat de relatie met het GOA-beleid duidelijk verbeterd is of er structureel overleg is ontstaan. Er wordt bijvoorbeeld melding gemaakt van presentaties van het samenwerkingsverband over elementen als zorg en het zorgbudget in het college van B&W
- In 6 gevallen is er een ontwikkeling van rood naar oranje en wordt er bijvoorbeeld melding gemaakt van gemeenschappelijke projecten (ISK, opvang asielzoekers, opvangklas)
- In 2 gevallen is er een ontwikkeling van rood naar groen. Als voorbeeld wordt vermeld dat de gemeenten participeert in zorgteams.

Er worden in de toelichtingen diverse knelpunten aan de orde gesteld. Een voorbeeld: een swv beslaat een grote regio met veel gemeenten die verschillende belangen hebben en verschillen in beleidsuitvoering. Genoemd werd al de eenzijdige activiteit vanuit het samenwerkingsverband, zonder reactie van de kant van de gemeente.

Interventies zijn gewenst bij 11 samenwerkingsverbanden, veelal samenwerkingsverbanden waar nog geen activiteiten op dit vlak van de grond zijn gekomen (rood). Er worden diverse interventies genoemd: het aandragen van

suggesties, advisering, maar ook een algehele waakzaamheid van de vmbo projectorganisatie, het Bestuurlijk Steunpunt en het IPO/de provincies voor ‘tekortschietende’ gemeenten, “*waar het leerplicht- en vsv-beleid onder de maat bevonden is*”. De relatie met het beleid ten aanzien van voortijdig schoolverlaten wordt een aantal malen genoemd, zo ook advies om de regierol van de gemeente(n) te benutten.

2.2.11 De relatie tussen het beleid van het samenwerkingsverband en het jeugdbeleid

De scoring in de invoeringsatlas is op dit onderdeel identiek verlopen aan het vorige item. In geval van de afstemming met jeugdbeleid werd 40% van de samenwerkingsverbanden door middel van ‘groen’ geportretteerd, een kwart oranje en 35% rood.

In 17 gevallen wordt hierop een wijziging aangebracht.

In twee gevallen van groen naar oranje, vanwege het incidentele karakter of het gegeven dat het jeugdbeleid op dit moment niet veel meer voorstelt;

In 5 gevallen gaat het om een ontwikkeling van oranje naar groen: er is duidelijke samenhang en samenwerking, die bijvoorbeeld tot uitdrukking komt in een regiovisie jeugdbeleid

In 1 geval is er een ontwikkeling van oranje naar rood;

In 7 gevallen een ontwikkeling van rood naar oranje (er is een groei waarneembaar, maar die ontstaat bijvoorbeeld voornamelijk door het belang van de individuele scholen en niet vanuit het samenwerkingsverband als geheel)

In 2 gevallen is er een sprong van rood naar groen, vanwege gezamenlijke activiteiten en structureel overleg.

In 12 samenwerkingsverbanden is interventie op z’n plaats (veelal waar de situatie nog met rood/oranje is aangeduid). Het gaat dan voornamelijk om advisering en vooral de provincie wordt hierin een grote rol toebedacht (jeugdbeleid).

2.2.12 Afstemming met ROC over risicoleerlingen

Van zo’n driekwart van de samenwerkingsverbanden werd in het voorjaar gesteld dat er afstemming met het ROC plaatsvond over risicoleerlingen. Daarbij werd toen al aangegeven dat de term ‘afstemming’ nadere concretisering behoeft: soms werden incidentele contacten al als afstemming beschouwd, soms alleen meer structurele vormen van overleg. In een kwart van de samenwerkingsverbanden werd geen afstemming op dit punt verondersteld.

Najaar 2000 wordt in 13 gevallen hierop een wijziging aangebracht:

Bij 5 samenwerkingsverbanden wordt de situatie nu als oranje (in plaats van groen) getypeerd, vanwege het gegeven dat de afstemming nog zwak is of nog loopt via de individuele scholen

Bij 6 samenwerkingsverbanden omschrijft men de huidige situatie met oranje (in plaats van rood): er worden afspraken/convenanten gesloten; maar vaak via individuele scholen in plaats van via het samenwerkingsverband.

Bij 2 samenwerkingsverbanden is er een ontwikkeling van rood naar groen, vanwege een speciaal gezamenlijk project of stringente afspraken die gemaakt zijn over de opvang van VMBO-leerlingen.

Interventie wordt nodig geacht bij 5 samenwerkingsverbanden. Bijvoorbeeld noemt men het stimuleren van de aansluiting tussen VMBO en ROC⁴ door de VMBO-projectorganisatie.

In de aanvullende vragen is verder geïnformeerd naar het bestaan van *afspraken* met de ROC's over de *informatie-overdracht* ten aanzien van zorgleerlingen. Van 48 samenwerkingsverbanden zijn antwoorden bekend. Ruim tweederde geeft aan dat dit het geval is. Maar daar worden wel nuanceringen op aangebracht. Soms zijn daarover convenanten afgesloten, soms nog niet. Het ROC participeert dan wel bijvoorbeeld in overleg. Dat is in een aantal gevallen een directeurenberaad. In de meeste gevallen verlopen de afspraken via individuele scholen, maar in een aantal gevallen (10) ook op het niveau van het samenwerkingsverband. Er zijn ook convenanten op provinciaal niveau (die de verantwoordelijkheid leggen bij de individuele scholen of het samenwerkingsverband). Ook op dit gebied wordt regelmatig met pilots en projecten of netwerken gewerkt. Waar er nog geen afspraken zijn geeft men aan dat het proces zich in een overlegstadium bevindt of dat men nog geen prioriteit aan dit onderdeel heeft gegeven.

Zetten we alle items in dit onderdeel –de inhoudelijke ontwikkeling van de zorgstructuur- nogmaals op een rijtje, dan ontstaat het volgende beeld:

tabel 2: aantal swv-en met correcte weergave en wijziging en/of interventie behoevend

Onderwerp:	Correct	Wijziging	Interventie nodig?		Totaal
			Ja	nee	
gedeelde zorgvisie	77 (93%)	6 (7%)	7 (8%)	76 (92%)	83 (100%)
rel. handelen- visie swv	80 (96%)	3 (4%)	4 (5%)	79 (95%)	83 (100%)
betrokkenheid alle scholen	75 (90%)	8 (10%)	2 (2%)	81 (98%)	83 (100%)
ontwikkeling LWOO	68 (82%)	15 (18%)	12 (15%)	71 (86%)	83 (100%)
meerwaarde PrO	62 (75%)	21 (25%)	5 (6%)	78 (94%)	83 (100%)
deskundigheids bevordering reg docenten	68 (82%)	15 (18%)	4 (5%)	79 (95%)	83 (100%)
zorg op maat	82 (99%)	1 (1%)	4 (5%)	79 (95%)	83 (100%)
operationele PCL	77 (93%)	6 (7%)	5 (6%)	78 (94%)	83 (100%)
toename scholingsinspan- ningen	65 (78%)	18 (22%)	3 (4%)	80 (96%)	83 (100%)

⁴ In het kader van Koers BVE is landelijk de afspraak gemaakt dat er in maart 2001 een doorstroomagenda beroepsonderwijs opgesteld zal zijn, waarin verbetering van de aansluiting van VMBO, MBO en HBO centraal staat.

beleid swv en GOA-beleid	68 (82%)	15 (18%)	11 (13%)	72 (87%)	83 (100%)
beleid swv en jeugdbeleid	66 (80%)	17 (20%)	12 (15%)	71 (85%)	83 (100%)
afstemming ROC: risico-leerlingen	70 (84%)	13 (16%)	5 (6%)	87 (94%)	83 (100%)

prioritaire acties van de samenwerkingsverbanden

Op het gebied van de inhoudelijke ontwikkeling van de zorgstructuur wordt een scala aan (eerste) prioriteiten genoemd (68 in getal), dat lastig is in te delen/te categoriseren in een uni-dimensionele beschrijving. In tweede instantie worden er daar nog 45 aan toegevoegd. Soms gaat het om de inhoud, soms gaat het om voorwaardelijke activiteiten, soms om de inhoud van scholing en soms om een heel algemene in plaats van juist heel specifieke activiteiten. We noemen een paar clusters: in meer dan een kwart van de gevallen wordt de inhoudelijke ontwikkeling van het praktijkonderwijs of een onderdeel daarvan genoemd. In meer dan een derde van de gevallen wordt de ontwikkeling van LWOO, of zorg op maat in brede zin genoemd. Het gaat dan om zeer uiteenlopende onderwerpen, van ADHD tot ‘certificaatgroepen’ van handelingsplannen tot algemene didactische vernieuwing. Ook activiteiten ter indicering van risico/zorgleerlingen worden veelvuldig genoemd: het bijstellen van het onderwijskundig rapport/dossiervorming, capaciteitsonderzoek bij leerlingen van groep 7 in het basisonderwijs, de introductie van een specifieke toets in het samenwerkingsverband zijn daar enkele voorbeelden van. In een aantal gevallen wijst de formulering van de prioriteiten op meer voorwaardelijk activiteiten: visie-ontwikkeling, de zorgbreedte van de scholen, de taakverdeling rondom de zorg, communicatie binnen het samenwerkingsverband, de relatie van het zorgplan met de zorgplannen van de scholen en de uitwerking van de visie-ontwikkeling/het zorgplan in concrete activiteiten of het betrekken van scholen daarbij. Deskundigheidsbevordering van docenten/mentoren is eveneens een onderwerp dat veel prioriteit heeft. Dat geldt in wat mindere mate (ongeveer 10%) voor het ombouwen/invullen van de PCL. De vormgeving/bemensing en implementatie van zorgteams/kernteams wordt ook een aantal malen genoemd. De relatie met gemeenten/jeugdbeleid wordt een enkele maal genoemd. Tot slot zijn er een paar specifieke prioriteiten zoals het inrichten van een kenniscentrum dyslexie.

2.3 Profiel van de samenwerkingsverbanden

Dit onderdeel van de invoeringsatlas (en de statusrapportages) bevatte 4 vragen/items.

1. de mate waarin er in de regio sprake is van een integrale ontwikkeling (met andere woorden: in hoeverre bestaat er samenhang tussen zorg en leerwegen)
2. de mate van regionale ontwikkeling (regionaal bewustzijn)
3. de mate waarin kwalitatieve ontwikkelingen een kans krijgen (dus komt men naast de letter van de wet ook aan de *geest* van de wet toe)
4. de mate van cohesie in een samenwerkingsverband

In alle gevallen werd beantwoording met ‘ja’ in groen weergegeven, ‘ja en nee’ in oranje en ‘nee’ in rood.

2.3.1 Integrale ontwikkeling: zorg en leerwegen hand in hand?

In het voorjaar van 2000 zag het plaatje er als volgt uit:

Bij bijna de helft van de samenwerkingsverbanden was er sprake van samenhang tussen de ontwikkeling van zorg en leerwegen; bij 13% was dat in sommige opzichten wel, in andere niet het geval. Dan ging het bijvoorbeeld om een sub-regionale schaal. In 38% van de samenwerkingsverbanden werd geen samenhang geconstateerd.

In 18 gevallen wordt hier in het najaar een wijziging in aangebracht. In 10 gevallen gaat het om een ontwikkeling van rood naar groen (4) of oranje (6).

In 4 gevallen om een ontwikkeling van groen naar oranje: daarbij wordt vermeld dat de ontwikkeling van leerwegen plaatsvindt op de individuele scholen.

In de overige gevallen is er niet zozeer sprake van kleurverandering dan wel dat men (bv de directies van de scholen) opmerkt dat invoering van de leerwegen niet onder de regie van het samenwerkingsverband valt. Er zijn dus samenwerkingsverbanden die wél een integrale benadering van leerwegen en zorgmogelijkheden voorstaan (soms op kleinere schaal dan die van het samenwerkingsverband), terwijl er ook samenwerkingsverbanden zijn waar weliswaar aan beide componenten gewerkt wordt, maar los van elkaar en op verschillende 'niveaus' (swv versus individuele scholen).

In 8 gevallen (waarvan 7 rood) wordt interventie nodig geacht. Diverse intermediairen worden daarbij genoemd voor ondersteuning bij algemene of specifieke problemen: de VMBO-consulenten, medewerkers Bestuurlijk Steunpunt, ondersteuningsinstellingen, maar ook acht men het opportuun, dat het kader 'van bovenaf' duidelijker wordt gemaakt.

2.3.2 Regionaal bewustzijn

Een 'regio-gevoel' was er volgens de statusteams in 52% van de samenwerkingsverbanden (groen), in nog eens 15% waren er redenen om dit wel en niet te veronderstellen (oranje) en bij bijna een derde van de samenwerkingsverbanden ontbrak het (rood).

Op dit vlak worden 26 wijzigingen voorgesteld, waarvan een deel ook te beschouwen is als kanttekening:

In twee gevallen moet groen nu oranje worden

In 8 gevallen is er een (voorzichtige) ontwikkeling van oranje naar groen

In 12 gevallen wordt rood nu oranje en in vier gevallen wordt rood vervangen door groen: in één geval is er echt sprake van een correctie, in de overige gevallen wordt aangegeven dat er een sterk(er) regionaal bewustzijn ontwikkeld is. Daarbij stelt men overigens herhaaldelijk, dat gezien de geografische spreiding/afstanden er een grens zit aan wat er te realiseren valt. Soms kan dat ook betekenen dat er 2 verschillende regionale 'bewustzijns' zijn gegroeid. De band die er is komt vaak voort uit een gemeenschappelijk probleemervaren en/of gemeenschappelijk beleid, maar wordt in de praktijk wel bemoeilijkt door de spreiding. Overigens merkt men in een paar gevallen op dat juist het respecteren van de verschillen in de sub-regio's de ontwikkeling binnen het samenwerkingsverband de meeste kans biedt.

Interventie is in 9 gevallen op z'n plaats: dat betreft dan meestal gewenste inzet van meerdere intermediairen, bijvoorbeeld zowel VMBO-consulenten als provincie of Bestuurlijk Steunpunt en VMBO-consulenten.

Kwalitatieve ontwikkeling: de geest van de wet

In bijna tweederde van de samenwerkingsverbanden was er in het voorjaar sprake van voldoende kwalitatieve ontwikkeling (groen); bij 17% was dat wel en niet het geval en in 20% van de samenwerkingsverbanden vond men het niet voldoende (rood).

Bij 19 samenwerkingverbanden worden op grond van de najaarsgesprekken wijzigingen aangegeven. In een geval wordt groen oranje, vanwege het feit dat de kwalitatieve ontwikkeling alleen de leerwegen en niet de zorg betreft

In 4 gevallen wordt oranje groen, omdat er duidelijk aanwijsbare 'producten', initiatieven en 'good-practices' zijn.

In 5 gevallen wordt rood groen, vanwege dezelfde redenen. Een enkele keer wordt ook de achtergrond van de ontwikkeling aangegeven: bijvoorbeeld gestimuleerd door een sterk verbeterde samenwerking tussen scholen overheden en instituten, of de aanwezigheid van een pilot.

In 7 gevallen wordt rood oranje, men is er mee bezig of de intentie is er.

Interventie wordt in 6 gevallen nodig geacht, (voor de helft rood, andere helft groen).

In de eerste gevallen gaat het meer om advisering door de consultants, in de tweede gevallen wordt bijvoorbeeld aandacht gevraagd voor landelijke ontwikkelingen die regio-ontwikkeling 'remmen' (genoemd worden: licenties, examen-eisen, RVC/criteria).

Uitstapje: het Kwaliteitsproject

Vooruitlopend op het kwaliteitsproject is bij de samenwerkingsverbanden door middel van de aanvullende vragen geïnventariseerd welke plannen, ideeën en suggesties er leven voor het inzetten van de middelen (verbonden aan het Kwaliteitsproject) ter verbetering/verbreding van de zorg. In veel gevallen geeft men aan te willen wachten op nadere regelgeving en besluitvorming en worden er geen suggesties gedaan. De volgende ideeën zijn aan bod gekomen:

- de ontwikkeling van zorgteams
- inrichting van basiszorg conform het raamplan
- ontwikkelen van de zorgstructuur van de bovenbouw vmbo
- uitbreiding van de functie van orthopedagoog, meer inzet PAB-ers (preventieve ambulante begeleiders)
- ontwikkeling OPDC als onderwijszorgcentrum
- investeren in ontwikkelen van een opvang voor zmk-leerlingen
- LWOO/binnenschoolse crisisopvang, speciale voorzieningen voor risicoleerlingen, extra trainingen en cursussen voor leerlingen (faalangstreductie e.d.)
- onderzoek naar leerlingstromen in het samenwerkingsverband
- scholing binnen swv op docentniveau
- uitbouwen PCL-functie
- opzetten testcentrum
- zorgplatform inrichten/zorgteam/casemanager
- kosten dekken van regionale bijeenkomsten/aantrekkelijk maken
- ontwikkeling kenniscentrum dyslexie
- ontwikkeling praktijkonderwijs, verspreiding van resultaten van een pilot

Verder is gevraagd (mede in relatie tot het Kwaliteitsproject) wat het samenwerkingsverband bereikt heeft op het terrein van het verbeteren en verbreden van de kwaliteit van de zorg. Met andere woorden: *waar is het samenwerkingsverband ècht trots op?*

Een aantal samenwerkingsverbanden is buitengewoon trots op de ‘cohesie’; de goede samenwerking, het feit dat men in beweging is, er een omslag in het denken teweeg is gebracht, het wederzijds respect en het vertrouwen dat er tot stand gebracht is. Er wordt gesproken van ontschotting tussen de denominaties, afnemen van concurrentie en goede relaties met verschillende partijen (gemeente, basisonderwijs, jeugdzorg, etc.): “*We hebben een enorme zorgslag gemaakt; we zijn geen meters maar kilometers opgeschoten!*”. Soms wordt ook de snelheid van de bestuurlijke ontwikkeling genoemd. In een aantal gevallen worden concrete activiteiten, behaalde resultaten of ontwikkelingen genoemd, zoals de PCL, (“*de eenvoud van*”) het zorgplan, de consultatieteams, de resultaten van een pilot praktijkonderwijs, het scholingsplan voor het gehele samenwerkingsverband, een gezamenlijk model onderwijskundig rapport, een time-out voorziening, etc.. Deze inventarisatie kan dienen bij wijze van ‘good-practice’-overzicht/overzicht van sterke punten van de samenwerkingsverbanden.

2.3.4 Cohesie in het samenwerkingsverband

Het laatste punt betrof de vraag naar de cohesie binnen de samenwerkingsverbanden; de vraag ‘*of men echt wat met elkaar heeft*’. In de statussen van juni 2000 bleek dat in bijna de helft van de samenwerkingsverbanden het geval; in 19% is ‘ja en nee’ aan de orde en bij een derde werd geen cohesie verondersteld (rood).

In het najaar worden 30 wijzigingen op deze situatie voorgesteld.

In drie gevallen gaat het om een ontwikkeling van groen naar oranje, bijvoorbeeld spelen niet afgeronde fusies of verschillen in visie daar een rol in

In 8 gevallen wordt oranje groen

In 13 gevallen is er een ontwikkeling van rood naar oranje, vanwege gemaakte vorderingen. Soms wordt daarbij aangegeven dat trajecten als ‘Scholen in VMBO’ daaraan bijgedragen hebben. Een aantal malen geldt de kanttekening dat het met name de zorg betreft. Ook hier geldt dat de cohesie soms de sub-regio betreft.

In 6 gevallen is er een ontwikkeling van rood naar groen, waarbij behalve de zorg ook de herschikking en de leerwegen een rol spelen.

De consultants bemerkten in hun gesprekken overlap tussen het onderwerp ‘cohesie’ en het eerste element; de integrale ontwikkeling. Dat is wellicht te verklaren uit de notie dat beide hand in hand kunnen gaan: waar men duidelijk iets met elkaar heeft – bv op de genoemde sub-regionale schaal- is de kans op integrale ontwikkeling wellicht ook groter.

Interventie wordt in 6 samenwerkingsverbanden nodig gevonden, en het is duidelijk dat het dan veelal de positie van een specifieke school betreft. In dat verband worden de medewerkers Bestuurlijk Steunpunt als de eerst aangewezenen voor ondersteuning daarbij beschouwd.

In de volgende tabel is het totaalbeeld van het onderwerp ‘profielchets van de samenwerkingsverbanden’ weergegeven.

tabel 3: aantal samenwerkingsverbanden waarvan weergave correct is of wijziging behoeft en/of interventie nodig wordt geacht

<i>Onderwerp:</i>	<i>Correct</i>	<i>Wijziging</i>	<i>Interventie nodig?</i>		<i>Totaal</i>
			<i>Ja</i>	<i>nee</i>	
Integrale ontwikkeling	65 (78%)	18 (22%)	8 (10%)	75 (90%)	83 (100%)
Regionaal bewustzijn	57 (69%)	26 (31%)	9 (11%)	74 (89%)	83 (100%)
Kwalitatieve ontwikkeling	64 (77%)	19 (23%)	6 (7%)	77 (93%)	83 (100%)
Cohesie	53 (64%)	30 (36%)	6 (7%)	77 (93%)	83 (100%)

prioritaire acties van de samenwerkingsverbanden

Op dit gebied worden in totaal 33 prioriteiten geformuleerd, in tweede instantie worden er daar nog 7 aan toegevoegd. De genoemde zaken zijn heel divers, variërend van het 'rectoren op een lijn krijgen in verband met de cohesie-vraag'/omgaan met concurrentie tot het onderzoeken van de taakbreedte van het samenwerkingsverband. Naast het bevorderen van de cohesie wordt aan de kwalitatieve ontwikkeling (bijvoorbeeld door scholing) hoge prioriteit toegekend.

3. Leerwegen: deelname aan scholings/project-activiteiten

De informatie ten behoeve van het onderdeel 'leerwegen' is doorgaans gebaseerd op de resultaten van de quick- of veldscans onder VMBO-scholen, die door Bureau Regioplan worden gehouden. Een volgende veldscan zal in het voorjaar van 2001 plaatshebben. Ten behoeve van de december-monitor is van een aantal voorlichtings- en scholingsactiviteiten gericht op scholen de deelname in kaart gebracht. Soms kon bijvoorbeeld door middel van intake-gegevens of evaluatie-verslagen extra informatie over de deelnemende scholen/de activiteiten verkregen worden.

Er gebeurt heel veel op het vlak van het informatie, trainingen en scholing van scholen. Er zijn landelijk georganiseerde projecten, activiteiten, pilots en bijeenkomsten, waarop soms weer een vervolgaanbod wordt geformuleerd (bv PTA-bijeenkomsten); er zijn netwerken, er zijn de SLOA-activiteiten (activiteiten rond invoering van wet/regelgeving en innovatieve activiteiten), vakconferenties, studiedagen, (regionale) bijeenkomsten; de landelijke pedagogische centra hebben hun eigen commerciële/maatwerktrajecten en er zijn allerhande projecten met raakvlakken met de VMBO-ontwikkeling. Naast dat het lastig zal zijn voor scholen om een goed overzicht te krijgen/houden op het aanbod, ontstaat er ook een 'ondoorzichtigheid' in de deelname.

In dit hoofdstuk beschrijven we achtereenvolgens:

3.1 de deelname aan 'Scholen in VMBO'

3.2 de deelname en evaluatie aan de PTA-bijeenkomsten

3.3 intekening op Impuls-projecten

3.4 individuele vragen van scholen

Het bestand van intakegegevens van (anonieme) scholen is aangeleverd door het CITO, dat deze gegevens bij de LPC verzamelt. De evaluatie van de PTA-bijeenkomsten is uitgevoerd door Andre Coenders van de vmbo projectorganisatie. De cijfers rond de Impuls-projecten zijn afkomstig van CFI. Verdere informatie is bij sleutelpersonen van de landelijke pedagogische centra (CPS, KPC en APS) verzameld.

3.1 Scholen in VMBO

'Scholen in VMBO' is een project bestemd voor alle VMBO scholen, waarin scholen individueel ondersteund worden bij het gestructureerd invoeren van het VMBO.

Het landelijk project richt zich op schoolleiders en docenten van zowel VMBO als voortgezet speciaal onderwijs. Beoogd wordt de docenten ondersteuning te bieden bij het vormgeven aan veranderingen in hun lespraktijk.

Samenwerkende ondersteuningsinstellingen leveren speciaal voor het project geschoolde ondersteuners. De wensen en mogelijkheden van individuele scholen vormen het vertrekpunt voor het ondersteuningsprogramma. Dat betekent onder meer, dat de school bepaalt op welk moment tussen mei 2000 en december 2000 het project van start gaat; van welke instelling men ondersteuning wil, en welke vorm en inhoud gekozen wordt.

Het programma kent twee hoofdcomponenten: een basisblok en vervolgblokken. Alle deelnemende scholen werken bij voorkeur met een stuurgroep bestaande uit een vertegenwoordiging van directie, middenkader en docenten, die verantwoordelijk is voor het invoeringsproces op de school.

Het basisblok start met een uitgebreide intake. De informatie uit deze intakeformulieren wordt door het CITO opgeslagen. Inmiddels hebben 311 scholen zich aangemeld voor het project Scholen in VMBO. Dat betekent overigens niet dat al deze scholen ook daadwerkelijk hebben deelgenomen. Een deel van de scholen heeft afgezien van deelname of tijdens het intakegesprek besloten –bijvoorbeeld omdat er een specifieke vraag speelt- liever rechtstreeks met een van de LPC in zee te gaan. Een rappelronde heeft nog een klein aantal extra scholen opgeleverd. Er zijn signalen dat de verplichting van het basisblok een aantal scholen van deelname doet afzien; dit zijn doorgaans scholen die al werd verder zijn en het basisblok als ‘een stap terug’ ervaren, omdat er binnen hun school al allerhande activiteiten lopen en ondernomen zijn (bijvoorbeeld een plan van aanpak in uitvoering hebben).

De intake-informatie is natuurlijk in eerste instantie bestemd voor de professionals van de ondersteuningsinstellingen die als ondersteuner optreden voor het project. Tegelijkertijd bieden de intakes ook informatie over kenmerken van deelnemende scholen, de stand van zaken voor wat betreft het invoeringsproces, en de informatie- en ondersteuningsbehoefte van de deelnemers.

In bijlage I is een uitvoerig verslag opgenomen van de intakegegevens van de eerste 169 scholen die najaar 2000 aan het basisblok deelnamen. Op deze plek beschrijven we enkele conclusies, waarbij de volgorde van de vraagstelling op het intakeformulier aangehouden wordt.

1. verkenning van het profiel van de deelnemende locatie

De eerste groep deelnemers kent scholen van een zeer verschillende samenstelling; opvallend is wel dat op meer dan driekwart van de scholen de theoretische leerweg wordt aangeboden. Gemiddeld tellen de deelnemende locaties 750 leerlingen en teams van 66 leerkrachten, variërend van een minimum van 66 tot maximaal ruim 3650 leerlingen en van 15 tot 250 docenten. Bij de verdere beschrijving zijn de deelnemende locaties in 3 groepen opgedeeld: een groep met leerwegondersteunend onderwijs, een groep met mavo en een groep met vbo.

2. scholing en voorlichting

Er is bekeken over welke onderwerpen sinds augustus 2000 voorlichting of scholing is georganiseerd voor de docenten. Van alle geïnventariseerde onderwerpen (ondermeer algemene voorlichting over het vmbo, vormgeving vmbo op de school, urentabellen, didactiek [consequenties van pre-ambule; van examenprogramma's]; vormgeving LWOO en samenwerking tussen vo en svo is de didactiek het minst aan bod geweest. Over de hele linie score de mavo-scholen significant lager, wat wil zeggen dat ze minder aan scholing en voorlichting hebben gedaan. Ruim tweederde van de deelnemers deed mee aan Wegen naar VMBO 2000, ook hier geldt dat in mindere mate voor de mavo-groep, maar ook voor de vbo-groep. De lwoo-groep blijkt het vaakst recent begeleiding te hebben gehad op het gebied van het vmbo.

overleg en invoering

De meerderheid van de locaties met lwoo-of vbo heeft een visie op het vmbo neergeslagen in een document (bijvoorbeeld beleidsplan, invoeringsplan of schoolplan). Voor de mavo-groep geldt dit voor minder dan de helft. In vrijwel alle scholen (90%) is er een stuur- of projectgroep vmbo opgericht, doorgaans met taakuren. Gemiddeld zijn er dat 121, de mavo-groep heeft er gemiddeld 85 ter beschikking.

3. invoering van vernieuwingen op docentniveau

Van de deelnemende scholen is een profiel opgesteld op een aantal aspecten op docentniveau: bijvoorbeeld hoe goed zijn de docenten geïnformeerd over en geschoold voor de vernieuwing, hoe groot is hun invloed op de besluitvorming. Per aspect is dit uitgewerkt (zie de bijlage). Een greep uit de bevindingen: op de meerderheid van de scholen weten de docenten in grote lijnen waar het bij de vernieuwing om gaat; op driekwart van de scholen is de veranderingsbereidheid (gericht op hun manier van lesgeven) beperkt aanwezig, op een kleine groep wordt die als groot getypeerd; eveneens op driekwart van de scholen beschikken de docenten over voldoende basisvaardigheden om de vernieuwing te realiseren maar bestaat behoefte aan nadere verdieping; de planning/het tijdpad verschilt sterk van niet aanwezig tot concreet en nauwkeurig omschreven. De deelnemende scholen scoren wat hoger op aspecten als begeleiding, draagvlak, besluitvorming en klimaat en wat lager op deskundigheid, inbedding in een visie en informatie. Overall ligt de score van de drie groepen in het midden van de schaal (minimaal mogelijke tot maximaal mogelijke score).

4. behoefte aan thema's voor de informatie-bijeenkomsten

De grootste behoefte aan informatie formuleren de locaties met lwoo, gevolgd door vbo en mavo. De onderwerpen waar het meest behoefte aan bestaat zijn:

1. examenregeling en – programma's
2. zelfstandig werken en leren
3. omgaan met verschillen in de klas
4. leren leren en leren reflecteren/lwoo in de klas
5. afstemming/integratie avo-beroepsgericht

Een overzicht van de deelname aan vervolgmogelijkheden is op dit moment nog niet voorhanden: de meeste scholen moeten nog starten met de vervolgmogelijkheden. Het beeld van de deelname is te verkrijgen uit de afgesloten contracten met de verschillende landelijke pedagogische centra. De ervaringen van scholen met het project worden geëvalueerd; ook de evaluatie-verslagen zijn op dit moment nog niet voorhanden en worden verzameld.

Inmiddels is de doelgroep voor Scholen in VMBO uitgebreid: het basisblok is aangepast voor het praktijkonderwijs en het vervolgaanbod is compleet aangepast. Er hebben zich in een korte periode een aanzienlijk aantal scholen opgegeven. Ook voor het svo-lom zal volgend jaar een dergelijk aanbod gedaan worden. Al deze scholen kunnen wel al starten met grote delen van het basisblok.

3.2. Deelname aan PTA-bijeenkomsten

Voor een uitgebreide beschrijving zie: Coenders, A.: Evaluatie PTA-bijeenkomsten september-november 2000. Deze paragraaf bevat een samenvatting van het geciteerde document.

Naast het examenreglement heeft iedere school een programma van toetsing en afsluiting (PTA). Hierin staat onder andere hoe de examenstof is verdeeld over het schoolonderzoek: welke lesstof wanneer wordt getoetst. Er staat ook in hoe de cijfers voor het schoolonderzoek tot stand komen: hoe zwaar alles meetelt, etc. De school moet het examenreglement en het programma van toetsing en afsluiting vóór 1 oktober 2001 naar de Onderwijsinspectie sturen.

Samen met het project Scholen in VMBO, het sleutelnetwerk Examendossier en met een bijdrage van het Ministerie van OCenW is een aantal voorlichtingsbijeenkomsten (geleid door het CITO) georganiseerd om scholen op weg te helpen bij het opzetten van een PTA.

Tussen eind september en half november zijn er 50 van deze bijeenkomsten, meer dan oorspronkelijk gepland, gehouden, bijgewoond door 1149 deelnemers van 639 scholen/schoollocaties. Er waren 30 locaties van AOC's vertegenwoordigd en ongeveer 40 locaties voor voortgezet speciaal onderwijs. Voorafgaand aan de bijeenkomsten ontvingen de deelnemers een stappenplan, een voorbeeld-PTA en een voorbeeld examenreglement. De regionaal opgezette bijeenkomsten werden in hoofdzaak gewijd aan vragen van de deelnemers, waarbij opviel dat er een aantal gemeenschappelijke vragen waren, maar ook verschillen door de verscheidenheid aan vertegenwoordigde schooltypen en verschillen in instapniveau.

De bijeenkomsten zijn na afloop schriftelijk geëvalueerd. De regionale bijeenkomsten zijn ieder op een vijfpunt-schaal (1 = helemaal niet, 5 = zeer goed) geëvalueerd op 6 punten:

1. In welke mate sloot de inhoud van de middag aan bij uw verwachtingen
2. In welke mate is de inhoud van deze middag bruikbaar voor uw school?
3. In welke mate sloot het informatiepakket aan bij uw voorkennis en behoefte?
4. Wat vond u van de aanpak van de cursusleiders?
5. Heeft U een advies om de cursus te verbeteren?
6. Heeft u behoefte aan een vervolg op deze bijeenkomsten. Zo ja, wat zou dan de inhoud van een vervolgbijeenkomst kunnen zijn?

Het aantal scholen per bijeenkomst lag tussen minimaal 13 en maximaal 32. Er zijn evaluatiegegevens van 37 van de bijeenkomsten voorhanden. Overall was de waardering van de bijeenkomsten door de scholen **3.7** (uiteenlopend van minimaal 3.1 – 4.2).

Het aansluiten van de gepresenteerde inhoud bij de verwachtingen van de scholen kreeg gemiddeld een waardering van 3.6, variërend van 2.6 - 4.2.

De bruikbaarheid van de inhoud kreeg gemiddeld een 3.8, variërend van 3.3 - 4.3.

De aansluiting van het informatiepakket bij voorkennis en behoefte kreeg gemiddeld een waardering van 3.7, uiteenlopend van 2.4 – 4.3 en de aanpak van de cursusleiders werd met een 3.9 gemiddeld gewaardeerd (3 - 4.3).

Op 17 bijeenkomsten zijn opmerkingen gemaakt in het kader van verbetering van de cursus. Die hebben betrekking op het bieden van concreter, meer praktisch materiaal, sterker aansluiten bij niveau en type leerwegen en de scholen op die manier

groeperen; meer tijd bieden en meer achtergrondinformatie geven over wat moet en mag en het waarom van de veranderingen. In een enkel geval gaat het om praktische zaken als: het informatiepakket eerder verzenden.

In 22 bijeenkomsten worden suggesties gedaan voor een eventueel vervolg, dat vooral op het terrein van uitwisseling van ervaringen, good practices, concrete producten en aanpakken en verdieping ligt.

Coenders schrijft:

“De evaluatie was over het algemeen zeer positief. Verreweg de meeste bijeenkomsten scoorden op een schaal van 1 tot en met 5 boven het gemiddelde. De deelnemers waren zeer tevreden over de informatie, die ze tijdens de bijeenkomsten kregen en hadden het gevoel voldoende ondersteuning te krijgen bij het opzetten van het PTA. De aangekondigde Vraagbaak, met de antwoorden op de meest gestelde vragen tijdens de voorlichtingsbijeenkomsten, werd met veel enthousiasme ontvangen, evenals de verwijzingen naar het vmbo-loket en de vmbo-examengids op het internet. De inbreng van de uitvoerders werd over het algemeen als kundig en prettig ervaren. De inbreng van schoolleiders die, binnen het Sleutelnetwerk Examendossier al werken met een PTA, werd bijzonder gewaardeerd, omdat hierbij de ervaringen uit de praktijk sterk geaccentueerd werden.

Een enkele keer waren de deelnemers minder positief over de informatievoorziening vooraf, maar dit kwam dan omdat de mailing niet aangekomen was. Het ontbreken van de voorkennis uit het informatiemateriaal bleek toch wel een gemis tijdens de bijeenkomsten. Een klein aantal deelnemers stoorde zich aan de verscheidenheid van deelnemende scholen. Zij hadden liever gezien dat ze meer met ‘gelijkgezinden’ hadden kunnen communiceren.

Heel veel deelnemers gaven bij de evaluatie aan dat ze het wel prettig zouden vinden als er een follow-up activiteit plaats zou vinden in het voorjaar, waarbij het accent zou liggen op de tussentijdse problemen die bij de deelnemers opdoeken en waarbij de deelnemers elkaars tussenproducten zouden kunnen bekijken. Regelmatig werd de opmerking geplaatst dat dit soort bijeenkomsten voor meer thema’s georganiseerd zou moeten worden, waarbij met name de thema’s als “vaardigheden”, “determinatie” en de nieuwe onderdelen in het examenprogramma (als sectorwerkstuk, praktische opdrachten, centrale integratieve opdracht) met name genoemd werden.”

3.3. Deelname aan Impuls-projecten

De Impuls-projecten, ‘stimuleringsprojecten voor de verschillende beroepsgerichte vmbo-programma’s’, hebben als doel de relatie tussen beroepsonderwijs en bedrijfsleven te versterken. Najaar 2000 konden scholen intekenen op de verschillende projecten, die in 2000/2001 worden uitgevoerd. Er zijn landelijke projecten (waaraan alle scholen kunnen deelnemen), regionale projecten (die een specifiek regionaal knelpunt aanpakken) en innovatieve projecten (die een speciaal aspect van de vernieuwing moeten uitwerken). Deelname geschiedt in twee rondes.

Verbetering van aansluiting kan gerealiseerd worden door de relatie tussen vmbo, mbo en het bedrijfsleven te versterken en leermiddelen en inventaris te moderniseren. Daartoe krijgen scholen extra middelen voor het aanschaffen van inventaris; worden er landelijk nieuwe leermiddelen en cursussen voor docenten ontwikkeld en voeren scholen activiteiten uit die de relatie tussen VMBO en ROC en VMBO en bedrijfsleven versterken.

Naast middelen wordt ook expertise en advies ingebracht door de branche-organisaties uit het bedrijfsleven en de landelijke platforms.

Deelnemende scholen verplichten zich de leermiddelen en inventaris van het desbetreffende programma te moderniseren met de financiële bijdrage van het Ministerie van OCenW.

Er zijn drie uitgangspunten geformuleerd voor de Impulsprojecten, te weten het scheppen van een *werkplekkenstructuur* in het onderwijs, die de beroepspraktijk weerspiegelt, *modernisering* van leermiddelen en inventaris en verbeterde *samenwerking* tussen VMBO, MBO en bedrijfsleven. De projecten zijn een uitwerking van vijf uitgangspunten van het gezamenlijke actieprogramma van de overheid, scholen en bedrijfsleven, genaamd ‘Versterking van het VMBO’. Deze vijf punten zijn: variëteit en maatwerk (ondermeer integratie van theorie en praktijk); versterken en verbreden van de samenwerking tussen vmbo-scholen en ROC’s; bevorderen van samenwerking tussen vmbo-scholen en bedrijfsleven; investeren in de uitwisseling van docenten en interactie tussen scholen en bedrijven en tot slot: inhoudelijke vernieuwing, anticiperend op toekomstige ontwikkelingen.

Via CFI is een overzicht verkregen van de in totaal 338 scholen/brinnummers die zich voor de verschillende projecten hebben ingeschreven. In de landelijke projecten komen de volgende (11) programma’s aan bod:

project:	aantal scholen/brin:
• verzorging / zorg-en-welzijn-breed	282
• uiterlijke verzorging	63
• metaaltechniek / metalektro	235
• elektrotechniek	191
• transport en logistiek	25
• grafische techniek	17
• handel en verkoop / handel en administratie	189
• administratie	138

Het aantal projecten per school varieert van 1 tot 6. Er zijn 34 scholen (10%) die zich ingeschreven hebben voor één project; 65 (19%) voor 2 projecten; 79 (23%) deden dat voor drie projecten; een kwart (86 in getal) kozen vier projecten; 53 scholen/brinnummers (16%) nemen deel aan 5 projecten. Er zijn nog 18 scholen die zich voor 6 projecten hebben ingeschreven (5%); twee voor 7 projecten (1%) en 1 school die aan 8 projecten deelneemt. Gemiddeld neemt een school/brinnummer deel aan 3.4 project.

3.4 Vragen van individuele scholen

In het kader van leerwegen krijgen de LPC ook rechtstreeks vragen van individuele scholen of een schoolbestuur van meerdere VMBO-scholen. Dat zijn vragen die bijvoorbeeld betrekking hebben op:

- schoolontwikkeling: Hoe moet het VMBO op mijn school er uit zien? Vragen van scholen liggen op het gebied van: werkplekkenstructuur, het formeren van kernteams, het concreet vormgeven van zorg in de klas, andere didactische werkvormen, maar ook vragen over het gebouw in relatie tot de vormgeving van het onderwijs
- hoe geeft je vorm (los van PTA) aan een sectorwerkstuk
- de integratie van avo- en beroepgerichte vakken
- vanuit de kader- en basisberoepsgerichte leerweg: opzet van de werkplekkenstructuur
- de vormgeving van leerwegen: hoe maken we een goede mix tussen de gemengde en de theoretische leerweg

- hoe kunnen we de zorg integreren in de leerwegen (zowel LWOO als 'reguliere' zorg)
- PTA, soms voortkomend uit de landelijke PTA-bijeenkomsten
- begeleiding en informatie bij keuzes van die scholen moeten maken: wel/niet ISP, wat mag wel, wat mag niet
- hoe bouw je een leerplan op voor ICT

Deze vragen komen veelal van scholen die gericht met de voorbereiding bezig zijn.

Daarnaast zijn er diverse activiteiten die de LPC op individuele scholen of groepen van scholen verzorgen, in de vorm van een activiteit voor een sectie van een school, maar ook (landelijke) vakconferenties of cursussen voor docenten, die bijvoorbeeld gericht zijn op onderwerpen als pta en examendossier, ict-gebruik, praktische opdrachten, determinatie en omgaan met zorgleerlingen.

Het APS heeft een overzicht gemaakt van typen onderwerpen/vragen waarvoor het APS op individuele scholen actief is⁵ (KPC en CPS hebben dergelijke overzichten door verschillende omstandigheden nog niet kunnen leveren). Uit het overzicht blijkt dat het lastig is exact aan te geven hoeveel individuele scholen in dit geval door het APS bediend worden. Een indicatie:

- vragen op het gebied van schoolontwikkeling: (in grotere en kleinere trajecten) minstens 150 scholen
- vervolgondersteuning n.a.v. PRA-bijeenkomsten: 10 scholen in 2000
- taalgericht vakonderwijs: 25 scholen
- vakken/docenten: (secties) per school/landelijke conferenties

⁵ Met dank aan mevr. M. Meeder.

4. De infrastructurale ontwikkeling: intrasectorale programma's

In dit hoofdstuk worden enkele cijfermatige ontwikkelingen rond het aanbieden van intrasectorale programma's (ISP) geschetst. Daarnaast is informatie verzameld op grond van verslagen van een telefonische enquête onder scholen, uitgevoerd onder verantwoordelijkheid van de vmbo projectorganisatie.

4.1 ISP in cijfers

In 1999 zijn er 502 aanvragen voor ISP goedgekeurd; dat ging om 156 scholen (gem. 3.2 ISP). In 2000 zijn er 360 aanvragen goedgekeurd van in totaal 130 scholen, dus gemiddeld 2.8 ISP. Van beide jaren is zo'n 10% van de aanvragen afgewezen, omdat ze niet aan de criteria voldoen. Voor 2001 zijn er 92 aanvragen ingediend (gem. 2 ISP). De 'bulk' van de scholen heeft het dus in eerdere termijn aangevraagd. Het aantal ISP's in 2000 vermenigvuldigd met de leerwegen levert 586, dat is dus iets minder dan 2 leerwegen per ISP.

Enkele scholen vragen uitstel van invoering tot 2002 (in plaats van 2001) omdat ze met de onderwijsinhoudelijke voorbereiding nog niet klaar zijn of vanwege de huisvesting. Bij de aanvragen schooljaar 200/2001 is er een sterkere tendens dat er met name in de gemengde leerweg veel aangevraagd wordt. Dat geldt bijvoorbeeld voor metalectro, instalelectro, consumptief, bouw-breed. Deze tendens doet zich vooral bij mavo's die onderdeel zijn van een brede scholengemeenschap voor, met het oog op het in stand houden van het vestigingspunt, omdat de locaties zonder gemengde leerweg te zwak zouden zijn.

Ook blijft van belang in hoeverre het aantal (te) kleine vbo-afdelingen vermindert. Het aantal opheffingen van afdelingen in de afgelopen drie jaren (inclusief de semi-opheffingen van de Zwolse variant) is nog te beperkt: circa 150 van de 2200 afdelingen (7%). Het aantal leerlingen (gemiddeld) per afdeling is nauwelijks toegenomen omdat tegelijk het aantal profielverbeteraars/herprofileerders in het vbo belangrijk is afgenomen. Dit laatste is een wenselijke ontwikkeling: immers het betekent een snellere doorstroming van de gediplomeerde vbo-er naar het ROC. Interessant is nu vooral of de verwachting van een verschuiving van (een deel) van de leerlingen van het mavo naar het vbo en het in ruime mate aanbieden van ISP's naast de afdelingsprogramma's realiteit wordt in het schooljaar 2001/2002; de leerlingtelling 1-10-2001 gaat hier uitsluitsel over geven⁶.

4.2 Inventarisatie intrasectorale programma's

In november 2000 is onder verantwoordelijkheid van de vmbo projectorganisatie (P. Leenheer, J. Hoogendoorn) een telefonische enquête uitgevoerd met als doel de stand van zaken rond de invoering van intrasectorale programma's in kaart te brengen. Onderstaand samenvattend verslag is gebaseerd op 4 rapportages die respectievelijk de situatie bij 34, 22, 10 en 14 scholen, tezamen 80 scholen, omvatten (Weeber; Groensmit/van Oorschot; Frantzen en ..., november 2000).

De inventarisatie omvatte 6 clusters van hoofdvragen. De rapportages zijn qua aard en omvang dusdanig verschillend, dat het niet mogelijk is op grond daarvan een exact beeld te geven, bijvoorbeeld in termen van aantallen scholen die bepaalde ISP-

⁶ Deze informatie is afkomstig van dhr. J. van der Lee/hoofd cluster Infra OCenW.

leerweg- combinaties gaan aanbieden⁷. Deze samenvatting berust derhalve op tamelijk ‘solide’ indrukken en opvallende elementen die uit de rapportages naar voren komen.

4.2.1 aanbod van intrasectorale programma’s

Vragen die onder dit blok gesteld werden zijn bijvoorbeeld:

- welke ISP’s gaat de school aanbieden voor welke leerwegen?
- Als de school per leerweg andere keuzes maakt (voor de een wel, voor de ander niet) combineert ze dan ISP en afdelingsgericht in een lokaal?
- Als de school niet voor alle leerwegen ISP invoert, is dat dan het eindplaatje of streeft ze op termijn naar bredere invoering?

Veel scholen bieden de ISP’s aan voor alle leerwegen, sommige voeren ISP’s alleen in voor de gemengde leerweg, met als argumentatie: ‘(de vanzelfsprekendheid van) een breed oriënterend aanbod’. Sommige scholen voeren geen ISP’s in voor de BBL, omdat het te zwaar zou zijn voor de BBL-leerlingen. Voor de BBL en KBL gelden nogal eens praktische argumenten om de ISP’s in te voeren; er zijn onvoldoende leerlingen om de afdelingen open te houden. Een minderheid hanteert principiële motieven voor de invoering. Overigens kwamen de enquêteurs soms afwijkingen tegen van de formele situatie (volgens het CFI-overzicht) en het beeld dat scholen van zichzelf hadden. In sommige gevallen hebben scholen formeel wel toestemming gekregen voor een ISP, maar zien ze er vrijwillig vanaf vanwege de veelheid, weerstand bij techniek, vragen omtrent de haalbaarheid (BBL).

De combinatie van ISP en afdelingsgericht programma in één lokaal blijkt sterk afhankelijk van de huisvesting. In een aantal gevallen zal de school niet anders kunnen dan gebruik te maken van hetzelfde lokaal, hetgeen een goede uitvoering van de ISP’s belemmert. Ook het leerlingenaanbod speelt daarin een rol (“*als het gesplitst kan, doen we dat*”). Beide varianten komen dus voor.

Vaak is de gekozen situatie tevens het –globale- einddoel. Soms hangt dat ook samen met afspraken die gemaakt zijn met naburige scholen.

4.2.2 Innovatieve werking van intrasectorale programma’s

Dit cluster bevatte vragen als: in hoeverre koppelt de school de invoering van ISP’s aan innovaties als: werkplekkenstructuur, integratie avo-beroepsgericht c.q. theorie-praktijk, activerende didactiek e.d.?

Bij de meerderheid van de scholen lijkt er sprake van een beleidsrijke invoering. Men grijpt de invoering van het VMBO aan om het onderwijs op een aantal aspecten fundamenteel te vernieuwen⁸. In een aantal gevallen wordt geconstateerd dat de didactische vernieuwing meer met de algemene vernieuwing van het VMBO te maken heeft dan met ISP. De aandacht/prioriteit van de scholen is vooral gericht op de werkplekkenstructuur (en daaraan gekoppelde bouwkundige voorzieningen); de mate waarin dat gerealiseerd is verschilt van ‘nadenken over’ tot de daadwerkelijke realisatie van een ‘economieplein’. Daarnaast wordt de invoering van ISP’s soms benut om innovaties op te starten (modulair werken, integratie avo-beroepsgericht; activerend leren/zelfstandig werken, alle leerlingen bij de les, KAG-AL e.d.). Dat gebeurt in docentennetwerken, studiegroepen, ambassadeurs binnen de school,

⁷ Er wordt bijvoorbeeld doorgaans gesproken van ‘sommige’ of ‘enkele’ scholen.

⁸ Een enquêteur heeft daarover z’n twijfels: vernieuwing komt veelvoor, maar is het echt gekoppeld aan ISP-ontwikkeling of worstelt men nog men de implementatie van de pedagogisch-didactische omslag.

werkgroepen vmbo etc. Vooral de integratie van avo- en beroepsgerichte vakken blijkt moeizaam, mede omdat men soms niet weet hoe dit vorm te geven.

4.2.3 Draagvlak voor de invoering van intrasectorale programma's

In dit blok werd zowel gevraagd naar het draagvlak voor invoering bij de docenten, maar ook de manier waarop de school zich op de hoogte houdt van het draagvlak.

Bij de meerderheid bestaat er steun voor de invoering. Het draagvlak lijkt over het algemeen vrij groot, maar er zijn verschillen. Soms is er bijvoorbeeld voor één ISP een afwijkende situatie (bv metalelektro of bouw geringer draagvlak). Weerstand komt relatief vaker voor bij oudere docenten, in de techniek (met als argument de negatieve houding van het ROC of de voorkeur van het bedrijfsleven voor afdelingsprogramma's).

De schoolleiding houdt zich op de hoogte van het draagvlak bij de docenten door overlegstructuren, persoonlijke gesprekken en gezamenlijke studiedagen. Men meet het draagvlak door te kijken naar: *“het enthousiasme van de collegae ondanks de onzekerheden”*.

4.2.4 Materiaalontwikkeling

Dit cluster omvatte de vraag naar materiaalontwikkeling voor ISP's door de school, eventueel in samenwerking met andere scholen en de eventuele bereidheid van scholen om materiaal uit te wisselen.

De ontwikkeling van materialen wordt veelal gezien als de verantwoordelijkheid van de uitgevers, terwijl men zich daar tegelijkertijd ook zorgen over maakt. Als dat niet toereikend blijkt, is men geneigd zelf –bij wijze van aanvulling- materiaal te ontwikkelen. Op basis van projecten/deelname aan netwerken of samen met landelijke/brancheorganisaties zijn op enkele scholen wel materialen ontwikkeld. De schoolleiders kunnen veelal de vraag naar bereidheid van de netwerken om hun producten ter beschikking te stellen van anderen niet beantwoorden.

4.2.5 Vakinhoudelijke en pedagogisch-didactische scholing voor docenten

Onder dit kopje komen vragen aan de orde over de genoemde typen scholing aan docenten; de kennis van de school over het scholingsaanbod en eventuele knelpunten op dat terrein.

De mate van (gewenste/nodig geachte) scholing varieert per school evenals de mate waarin met op de hoogte is van het scholingsaanbod. Over het algemeen zegt men goed op de hoogte te zijn van het aanbod. Scholen in vmbo en KAG-AL staan erg in de belangstelling. Knelpunten blijken zich vooral voor te doen bij de metalelektro (grote tijdsinvestering, afgelaste cursussen e.d.).

4.2.6 Belangrijkste knelpunten bij de invoering van intrasectorale programma's

Er wordt een grote diversiteit aan knelpunten vermeld (hoewel er ook in een aantal gevallen werd aangegeven: ‘we hebben eigenlijk geen grote problemen’). Een aantal knelpunten is meer algemeen van aard en houdt verband met de (als te snel ervaren) invoering van het VMBO, waarvan men aangeeft dat die niet in de pas loopt met bijvoorbeeld het tempo waarin het team kan worden voorbereid op didactische vernieuwing, het methodenaanbod van uitgevers, de opzet van examendossiers.

Voorbeelden van (veelgenoemde) knelpunten in relatie tot de ISP's zijn:

- financiën ivm benodigde aanpassingen (verbouwing en aanschaf materialen)

- methode –ontwikkeling: zijn de methodes wel op tijd klaar en toegesneden op ISP of zijn het ‘samenraapsels’
- gebouwen/inrichting van lokalen/inventaris
- tijdsdruk door invoering en de normale schoolontwikkeling/te hoge werkbelasting
- onduidelijkheid over het examen/afsluiting
- aansluiting onderbouw – bovenbouw (didactiek)
- (niet te voorziene) veranderingen in leerlingstromen
- zorg om zwakkere leerlingen/voorkomen schooluitval

Bijlage I: Scholen in VMBO: verslag van de eerste groep deelnemers

‘Scholen in VMBO’ is een project bestemd voor alle VMBO scholen, waarin scholen individueel ondersteund worden bij het gestructureerd invoeren van het VMBO.

Het landelijk project richt zich op schoolleiders en docenten van zowel VMBO als speciaal onderwijs. Beoogd wordt de docenten ondersteuning te bieden bij het vormgeven aan veranderingen in hun lespraktijk.

Samenwerkende ondersteuningsinstellingen leveren speciaal voor het project geschoolde ondersteuners. De wensen en mogelijkheden van individuele scholen vormen het vertrekpunt voor het ondersteuningsprogramma. Dat betekent onder meer, dat de school bepaalt op welk moment tussen mei 2000 en december 2000 het project van start gaat; van welke instelling men ondersteuning wil, en welke vorm en inhoud gekozen wordt.

Het programma kent twee hoofdcomponenten: een basisblok en vervolgblokken. Alle deelnemende scholen werken bij voorkeur met een stuurgroep bestaande uit een vertegenwoordiging van directie, middenkader en docenten, die verantwoordelijk is voor het invoeringsproces op de school.

Het basisblok start met een uitgebreide intake. De informatie uit deze intakeformulieren wordt door het CITO opgeslagen. Inmiddels hebben 311 scholen zich aangemeld voor het project Scholen in VMBO⁹.

De intake-informatie is natuurlijk in eerste instantie bestemd voor de professionals van de ondersteuningsinstellingen die als ondersteuner optreden voor het project. Tegelijkertijd bieden de intakes ook informatie over kenmerken van deelnemende scholen, de stand van zaken voor wat betreft het invoeringsproces, en de informatie- en ondersteuningsbehoefte van de deelnemers.

In deze rapportage wordt verslag gedaan over de intakegegevens van de eerste 172 (feitelijk: 169) scholen. Bij de verslaglegging houden we de volgorde van de vraagstelling op het intakeformulier aan. Het eerste blok vragen bevat een verkenning van het profiel van de deelnemende locatie. Het tweede blok stelt een aantal vragen over scholing en voorlichting. In het derde blok gaat het over overleg en invoering. Het vierde blok omvat een aantal vragen over de invoering van vernieuwingen op docentniveau en het vijfde onderdeel verkent een aantal thema's die volgens de deelnemers tijdens de informatie-bijeenkomsten niet mogen ontbreken.

1. Typering van de scholen/deelnemende locaties

Om een beeld te krijgen van de deelnemende scholen is als eerste geïnformeerd naar de schoolsoorten waaruit de deelnemende locatie is opgebouwd.

De eerste groep deelnemende scholen is als volgt samengesteld:

⁹ Overigens blijkt uit telefonische navraag door het CPS dat niet alle scholen ook daadwerkelijk gaan deelnemen.

tabel 1. samenstelling deelnemende locaties

<i>(combinatie van) schoolsoorten</i>	aantal	<i>percentage</i>
niet ingevuld	3	1.7
1. vbo	7	4.1
2. ivbo (lwoo) & vbo	39	22.7
3. mavo	12	7.0
4. ivbo (lwoo) & mavo	1	.6
5. vbo & mavo	17	9.9
6. ivbo (lwoo) & vbo & mavo	36	20.9
7. mavo & havo	1	.6
8. vbo, mavo & havo	1	.6
9. ivbo (lwoo) & vbo & mavo & havo	1	.6
10. mavo & havo & atheneum	8	4.7
11. vbo, mavo, havo en atheneum	10	5.8
12. ivbo, vbo, mavo, havo & atheneum	8	4.7
13. ivbo, vbo, mavo, havo & gymnasium	1	.6
14. mavo, havo, atheneum & gymnasium	9	5.2
15. vbo, mavo, havo, atheneum & gymnasium	6	3.5
	12	7.0
16. ivbo, vbo, mavo, havo, atheneum & gymnasium	172	100%
totaal		

Aantallen docenten en leerlingen

Van 163 scholen is de omvang van de docententeams bekend. Gemiddeld tellen de deelnemende locaties teams van 66 leerkrachten; de teams lopen uiteen van een omvang van 15 tot 250 docenten.

tabel 2. gemiddeld aantal docenten werkzaam op de deelnemende locaties

<i>(combinatie van) schoolsoorten</i>	aantal	gem. aantal docenten	<i>minimum</i>	<i>maximum</i>
vbo	7	24	20	31
ivbo (lwoo) & vbo	39	46	21	102
mavo	12	29	15	50
ivbo (lwoo) & mavo	1	65	65	65
vbo & mavo	17	44	16	80
ivbo (lwoo) & vbo & mavo	34	35	20	160
mavo & havo	1	25	25	25
vbo, mavo & havo	1	20	20	20
ivbo (lwoo) & vbo & mavo & havo	1	150	150	150
mavo & havo & atheneum	8	67	25	110
vbo, mavo, havo en atheneum	10	66	25	120
ivbo, vbo, mavo, havo & atheneum	8	80	25	130
ivbo, vbo, mavo, havo & gymnasium	1	160	160	160
mavo, havo, atheneum & gymnasium	8	72	18	100
vbo, mavo, havo, atheneum & gymnasium	4	87	25	120
ivbo, vbo, mavo, havo, atheneum & gymnasium	11	164	88	250
totaal	163	66	15	250

Tabel 3 laat zien dat de scholen gemiddeld op de betreffende locaties 750 leerlingen tellen, met een minimum aantal van 66 en een maximum aantal van 3650 leerlingen. Gemiddeld zijn er 280 leerlingen in de onderbouw¹⁰ van het vmbo (met een minimumaantal van 62 en een maximum van 900) en gemiddeld 299 leerlingen in de bovenbouw¹¹ van het vmbo (met een minimum van 9 en een maximum van 1100).

¹⁰ Dit betreft 153 scholen.

¹¹ Dit betreft 160 scholen.

tabel 3. gemiddeld leerlingenaantal op de deelnemende locaties

<i>(combinatie van) schoolsoorten</i>	Aantal	gem. aantal leerlingen	<i>minimum</i>	<i>maximum</i>
vbo	7	285	200	395
ivbo (lwoo) & vbo	38	454	190	850
mavo	12	363	66	720
ivbo (lwoo) & mavo	1	812	812	812
vbo & mavo	17	529	150	1105
ivbo (lwoo) & vbo & mavo	34	833	135	2000
mavo & havo	1	270	270	270
vbo, mavo & havo	1	220	220	220
ivbo (lwoo) & vbo & mavo & havo	1	1000	1000	1000
mavo & havo & atheneum	8	878	170	1550
vbo, mavo, havo en atheneum	10	794	300	1480
ivbo, vbo, mavo, havo & atheneum	8	918	320	1350
ivbo, vbo, mavo, havo & gymnasium	1	1793	1793	1793
mavo, havo, atheneum & gymnasium	8	1061	150	1700
vbo, mavo, havo, atheneum & gymnasium	5	1184	600	1600
ivbo, vbo, mavo, havo, atheneum & gymnasium	11	1861	520	3650
totaal	163	750	66	3650

De deelnemende locaties zijn verder ingedeeld in drie groepen. Bij de verdere verslaglegging bespreken we de resultaten van deze groepen en bekijken we eventuele verschillen. De eerste groep –A- bestaat uit alle locaties waarop leerwegondersteunend onderwijs aanwezig is: groep nr. 2,4,6,9,12,13 en 16 (zie tabel 1). De tweede groep –B- bestaat uit alle (combinaties met) mavo-onderwijs (groep nr. 3, 7, 10 en 14) en de derde groep –C- omvat alle categoriale vbo's en combinaties met vbo (1, 5, 8, 11, 15). Van drie locaties is de samenstelling naar schoolsoort onbekend; deze blijven in de verdere verslaglegging buiten beschouwing.

De groepen zien er dus als volgt uit:¹²

Groep A bestaat uit 98 scholen/locaties en vormt daarmee 58% van de eerste groep deelnemers aan het project.

Groep B bestaat uit 30 scholen en vormt 18% van de deelnemers en

Groep C telt 41 scholen en daarmee 24% van de deelnemers aan het project.

Van de drie groepen is bekeken in hoeverre ze de theoretische leerweg aanbieden. Groep B doet dat –vanzelf- helemaal; in groep A biedt tweederde van de scholen de theoretische leerweg aan en in groep C 83%. In deze eerste groep deelnemers aan Scholen in VMBO biedt meer dan driekwart van de scholen de theoretische leerweg aan.

¹² De begrippen 'school' en 'locatie' zullen hier en daar door elkaar gebruikt worden.

tabel 4 Aanbod theoretische leerweg

	Aanbod theoretische leerweg		totaal
	Ja	Nee	
Groep A (lwoo)	62 (67%)	31 (33%)	93 (100%)
Groep B (mavo)	30 (100%)	-	30 (100%)
Groep C (vbo)	33 (83%)	7 (17%)	40 (100%)
totaal	125 (77%)	38 (23%)	163 (100%)

Eveneens is geïnformeerd naar het aantal leerlingen dat de theoretische leerweg op 1 augustus 2001 zal volgen. Gemiddeld is dat 94 leerlingen per locatie/school (zie tabel 5).

tabel 5 gemiddeld aantal deelnemers theoretische leerweg

	aantal scholen	gem. aantal leerlingen TL	minimum aantal	maximum aantal
Groep A (lwoo)	50	99	10	590
Groep B (mavo)	22	113	10	450
Groep C (vbo)	28	70	17	250
totaal	100	94	10	590

Verder is gevraagd naar de fusiegeschiedenis van de school. Is de school recent gefuseerd? Voor ruim 40% van de scholen (n=157) blijkt dat het geval, voor de overigen niet. Voor de drie onderscheiden groepen zijn de percentages recentelijk gefuseerde scholen respectievelijk: 45%, 32% en 39%.

Ook is gevraagd naar een eventueel op handen zijnde fusie. Bij minder dan een kwart van de (n=144) scholen is dat aan de orde. Voor de drie groepen respectievelijk bij 27%, 15% en 17% van de scholen.

2. Scholing en voorlichting

Om een beeld te krijgen van de terreinen waarop de deelnemende scholen sinds 1 augustus voorlichtingsbijeenkomsten (studiemiddagen, vakgroepbijeenkomsten e.d.) voor hun docenten hebben georganiseerd is dat voor 4 kern-onderwerpen in kaart gebracht:

1. algemene ontwikkelingen ten aanzien van het vmbo: wat gaat er in grote lijnen veranderen
2. de vormgeving van het vmbo op de betreffende school
3. de didactiek
4. de zorg

tabel 6a **voorlichting: algemene ontwikkeling vmbo**

	nee	ja	totaal
Groep A (lwoo)	7 (7%)	91 (93%)	98 (100%)
Groep B (mavo)	6 (20%)	24 (80%)	30 (100%)
Groep C (vbo)	3 (7%)	38 (93%)	41 (100%)
totaal	16 (10%)	153 (90%)	169 (100%)

Bij 10% van de deelnemende scholen is algemene voorlichting over de veranderingen in het VMBO *niet* aan de orde geweest. Relatief geldt dat wat meer voor mavo-scholen.

tabel 6b **voorlichting: vormgeving van het vmbo op de school**

onderwerp: aanbieden van welke afdelingen en sectoren	nee	ja	totaal
Groep A (lwoo)	22(22%)	76 (78%)	98 (100%)
Groep B (mavo)	16 (53%)	14 (47%)	30 (100%)
Groep C (vbo)	8 (20%)	33 (80%)	41 (100%)
totaal	46 (27%)	123 (73%)	169 (100%)

In tabel 6b is te zien dat ruim een kwart van de scholen zich niet heeft beziggehouden met voorlichting aan het personeel over het aanbod van sectoren en leerwegen op de school (de verschillen tussen de drie groepen zijn significant).

tabel 6c **voorlichting: vormgeving van het vmbo op de school**

onderwerp: urentabellen	nee	ja	totaal
Groep A (lwoo)	37(38%)	61 (62%)	98 (100%)
Groep B (mavo)	14 (47%)	16 (53%)	30 (100%)
Groep C (vbo)	15 (20%)	26 (80%)	41 (100%)
totaal	66 (39%)	103 (61%)	169 (100%)

Voor het onderwerp ‘urentabellen’ geldt dat in versterkte mate: hier heeft bijna 40% van de scholen zich niet in de voorlichtende sfeer mee beziggehouden. De vbo-scholen deden dat relatief het meest wel (80%).

tabel 6d **voorlichting: didactiek**

onderwerp: consequenties preambule voor de didactiek	nee	ja	totaal
Groep A (lwoo)	39(40%)	59 (60%)	98 (100%)
Groep B (mavo)	14 (47%)	16 (53%)	30 (100%)
Groep C (vbo)	19 (46%)	22 (54%)	41 (100%)
totaal	72 (43%)	97 (57%)	169 (100%)

In tabel 6d is te zien dat gemiddeld bij ruim de helft van de scholen de consequenties van de preambule voor de didactiek aan bod zijn gekomen in de voorlichting aan het personeel. De verschillende groepen ontlopen elkaar niet zoveel op dit punt.

tabel 6e voorlichting: didactiek

onderwerp: consequenties van de examenprogramma's	nee	ja	totaal
Groep A (lwoo)	42(43%)	56(57%)	98 (100%)
Groep B (mavo)	13 (43%)	17 (57%)	30 (100%)
Groep C (vbo)	21 (51%)	20 (49%)	41 (100%)
totaal	76 (45%)	93 (55%)	169 (100%)

Ook op het gebied van consequenties van de examenprogramma's heeft ruim de helft van de deelnemende scholen voorlichting aan het personeel verzorgd.

tabel 6f voorlichting: zorg

onderwerp: vormgeving lwoo binnen de school	nee	ja	totaal
Groep A (lwoo)	25 (26%)	73 (74%)	98 (100%)
Groep B (mavo)	23 (77%)	7 (23%)	30 (100%)
Groep C (vbo)	26 (63%)	15 (37%)	41 (100%)
totaal	74 (44%)	95 (56%)	169 (100%)

Op het gebied van voorlichting over de vormgeving van het leerwegondersteunend onderwijs op de eigen school is er een (significant) verschil tussen de eerste groep (A) en de andere twee, waar dit onderwerp veel minder aan bod is geweest.

tabel 6g voorlichting: zorg

onderwerp: samenwerking tussen scholen van vo en svo	nee	ja	totaal
Groep A (lwoo)	33 (34%)	65 (66%)	98 (100%)
Groep B (mavo)	18 (60%)	12 (40%)	30 (100%)
Groep C (vbo)	17(42%)	24 (58%)	41 (100%)
totaal	68 (40%)	101 (60%)	169 (100%)

Samenwerking tussen scholen voor vo en svo is een onderwerp dat bij 60% van de scholen in de voorlichtende sfeer aan de orde is gekomen. Ook hier significante verschillen: bij de mavo-scholen is de tendens omgekeerd: bij 60% van de scholen kwam het thema niet aan de orde.

Vervolgens is bekeken in hoeverre de drie groepen verschillen op het gebied van voorlichting, dat wil zeggen, er is nagegaan in hoeverre een bepaalde groep relatief meer of minder aan voorlichting op de onderscheiden aspecten heeft gedaan. Het maximum aantal lag op 7 (a-g). De mavo-groep blijkt significant minder aan voorlichting op de genoemde aspecten gedaan te hebben dan de andere groepen.

tabel 6 totaal Gemiddeld aantal voorlichtingsonderwerpen

	aantal scholen	gem. aantal onderwerpen	standaard deviatie
Groep A (lwoo)	98	4.9	1.8
Groep B (mavo)	30	3.5	2.2
Groep C (vbo)	41	4.3	1.9
totaal	169	4.5	2.0

deelname aan scholing en begeleiding

Aan de scholen is gevraagd of ze hebben deelgenomen aan het traject ‘Wegen naar VMBO 2000’. Bij ruim tweederde van de scholen blijkt dat het geval; bij een derde niet. De mavo-, maar ook de vbo-scholen blijven achter op dit punt bij de scholen met lwoo.

tabel 7 deelname aan Wegen naar VMBO 2000

	nee	ja	totaal
Groep A (lwoo)	20 (21%)	77(79%)	97 (100%)
Groep B (mavo)	15 (54%)	13(46%)	28 (100%)
Groep C (vbo)	19 (46%)	22 (54%)	41 (100%)
totaal	54 (32%)	112 (68%)	166 (100%)

Verder is geïnformeerd naar recente begeleiding die de school op het gebied van het VMBO gehad heeft.

tabel 8 recente begeleiding op het gebied van het vmbo

	nee	ja	totaal
Groep A (lwoo)	45 (48%)	49 (52%)	94(100%)
Groep B (mavo)	21 (72%)	8 (28%)	29 (100%)
Groep C (vbo)	23 (58%)	17 (42%)	40 (100%)
totaal	89 (55%)	74 (45%)	163 (100%)

Wat minder dan de helft van de scholen heeft recent nog begeleiding gehad op het gebied van het vmbo. Hoewel niet significant is het aandeel mavo scholen relatief lager.

Ook is gevraagd aan te geven op welke terreinen die begeleiding betrekking had. Drie terreinen werden onderscheiden: 1. de begeleiding van een stuurgroep/projectgroep VMBO; 2. didactische veranderingen binnen het vmbo; 3. vormgeven van de visie van de school met betrekking tot het vmbo.

tabel 8a **begeleiding van stuurgroep/projectgroep vmbo**

	nee	ja	totaal
Groep A (lwoo)	64 (65%)	34 (35%)	98(100%)
Groep B (mavo)	26 (87%)	4 (13%)	30 (100%)
Groep C (vbo)	32 (78%)	9 (22%)	41 (100%)
totaal	122 (72%)	47 (28%)	169 (100%)

De groep met leerwegondersteunend onderwijs heeft relatief vaker dan de andere twee recent begeleiding op dit terrein gehad, de mavo-groep beduidend minder.

tabel 8b **didactische veranderingen in het vmbo**

	nee	ja	totaal
Groep A (lwoo)	74 (76%)	24 (24%)	98(100%)
Groep B (mavo)	23 (77%)	7 (23%)	30 (100%)
Groep C (vbo)	26 (63%)	15 (37%)	41 (100%)
totaal	123 (73%)	46 (27%)	169 (100%)

Op dit punt zijn er geen verschillen tussen de drie groepen: ruim een kwart heeft recent begeleiding gehad op het gebied van didactische veranderingen.

tabel 8c **vormgeven visie van de school mbt vmbo**

	nee	ja	totaal
Groep A (lwoo)	72 (74%)	26 (26%)	98(100%)
Groep B (mavo)	26 (87%)	4 (13%)	30 (100%)
Groep C (vbo)	37 (90%)	4 (10%)	41 (100%)
totaal	135 (80%)	34 (20%)	169 (100%)

Op het punt van gestalte geven aan de visie op vmbo zijn de verschillen tussen scholen met lwoo en vbo-scholen het grootst (significant).

In 8% van de gevallen wordt nog een ander terrein dan de drie genoemde aangeduid waarop recent begeleiding heeft plaatsgevonden.

3. Overleg en invoering

Dit onderdeel heeft betrekking op de wijze van invoering van het VMBO.

Om te beginnen is bekeken in hoeverre de scholen beschikken over een beleidsnotitie, waarin uiteengezet wordt welke visie de school op het VMBO heeft. Daarbij valt te denken aan het schoolplan, een vmbo-invoeringsplan of het zorgplan.

tabel 9 **neerslag visie op vmbo in beleidsnotitie**

	nee	ja	totaal
Groep A (lwoo)	21 (23%)	70 (77%)	91(100%)
Groep B (mavo)	16 (57%)	12 (43%)	28 (100%)
Groep C (vbo)	15 (42%)	21 (58%)	36 (100%)
totaal	52 (33%)	103(67%)	155 (100%)

of 2.5. Als een school geen enkele waarde of juist alle waarden had aangekruist, is dit beschouwd als 'missing'.

In tabel 12 is weergegeven hoeveel procent van de deelnemende scholen de omschreven situatie voor het betreffende aspect naar eigen indruk het meest benadert.

tabel 12 profiel deelnemers op aspecten invoering vmbo op docentniveau

	<i>1. nog niet voldaan aan voorwaarde</i>	<i>1.5</i>	<i>2. enigszins voldaan aan voorwaarde</i>	<i>2.5</i>	<i>3. wel voldaan aan voorwaarde</i>
informatie	docenten hebben vage notie van de doelen van de vernieuwing 12%	1%	docenten weten in grote lijnen waar het bij de vernieuwing om gaat 83%	1%	docenten weten inhoud van vernieuwing en wat dit voor hen betekent 3%
draagvlak	kleine groep docenten staat achter de inhoud van vernieuwing 22%	2%	(ruim) de helft van de docenten staat achter de inhoud vd vernieuwing 48%	2%	meerderheid van de docenten staat achter inhoud van vernieuwing 27%
bereidheid tot veranderen	docenten zijn niet/nauwelijks bereid manier van lesgeven te veranderen 2%		docenten zijn in beperkte mate bereid energie te steken in veranderen van manier van lesgeven 76%	4%	docenten zijn in ruime mate bereid energie te steken in veranderen van manier van lesgeven 17%
invloed op besluitvorming	besluiten in het kader van vernieuwingen worden aan docenten opgelegd 5%		docenten hebben enige invloed op besluitvorming 55%	3%	docenten worden in ruime mate betrokken bij besluitvorming rond vernieuwing 38%
ingebed in visie	voor docenten staat de vernieuwing volkomen op zichzelf 24%		docenten zien relatie tussen vernieuwing en beleid/visie van de school 66%	2%	voor docenten past vernieuwing heel duidelijk in beleid/visie van de school 8%
deskundigheid	docenten voelen zich onvoldoende deskundig om vernieuwing te realiseren		docenten beschikken over voldoende basisvaardigheden maar hebben op onderdelen/voor verdieping behoefte aan		docenten zijn voldoende geschoold om vernieuwing te realiseren

			scholing		
	22%	3%	73%		2%
begeleiding	docenten worden niet begeleid bij invoering vernieuwing		aan behoefte aan begeleiding van docenten wordt ad hoc/basis van bereidwilligheid van collega's voorzien	5%	docenten worden bij invoering begeleid door hiertoe gekwalificeerde personen 32%
	7%	2%	56%		
structuur	er is nauwelijks geformaliseerd overleg tussen docenten over vernieuwing		overleg tussen docenten gaat over procedurele kant van vernieuwing, marginaal over inhoud		inhoudelijke kant komt via instelling van werkgroepen en goed georganiseerde vaksecties regelmatig aan bod
	17%		50%	3%	30%
klimaat	er is veel onrust in school, bv niet verwerkte fusie, conflicten		klimaat is redelijk stabiel, docenten hebben (zeer) autonome positie		er is een prettige collegiale werksfeer die uitnodigt tot samenwerking
	15%	1%	45%	3%	35%
materialen en voorzieningen	benodigde materialen (mediatheek/computers) zijn niet aanwezig		benodigde materialen zijn gedeeltelijk aanwezig		benodigde materialen voor invoering vernieuwing zijn aanwezig
	10%	1%	72%	2%	15%
faciliteiten	invoering moet gebeuren in beschikbare tijd, geen taakuren		voor bepaalde activiteiten (bv deelname werkgroep) taakuren beschikbaar, voor de rest eigen investering		taakuren beschikbaar voor de activiteiten (werkgroep, professionalisering, ontwikkeling) die nodig zijn voor invoering
	19%	1%	61%	2%	27%
tijdljn	geen tijdpad uitgezet voor activiteiten en beoogde vorderingen		bepaalde fasen van vernieuwing aangegeven, zonder koppeling		concreet en haalbaar tijdpad, korte termijn gedetailleerd,

			aan data/perioden		langere termijn globaal
	26%		47%	3%	26%

Op het gebied van informatie, dat wil zeggen dat de docenten op de hoogte zijn van de inhoud van de vernieuwing en weten wat dit voor hen betekent, is te zien dat de overgrote meerderheid van de scholen zich in het middengebied bevindt: docenten weten in grote lijnen waar het bij de vernieuwing om gaat.

Bij het aspect draagvlak blijkt een andere verdeling van de antwoorden: ongeveer de helft van alle deelnemende scholen geeft aan dat op hun school ongeveer de helft van de docenten achter de inhoud van de vernieuwing staat: een kwart zegt dat een kleine groep docenten erachter staat en ruim een kwart geeft aan dat de meerderheid van de docenten achter de inhoud van de vernieuwing staat.

Bij het aspect bereidheid tot veranderen geeft driekwart van de scholen aan dat de docenten in beperkte mate bereid zijn energie te steken in het veranderen van hun manier van lesgeven. Het aandeel scholen dat zegt dat docenten daar niet of nauwelijks toe bereid zijn is heel klein: 2%, terwijl zo'n 21% aangeeft dat de docenten in ruime mate daartoe bereid zijn.

Invloed op de besluitvorming door docenten in het kader van vernieuwingen is bij meer dan de helft van de scholen enigszins aan de orde, terwijl bij zo'n 40% de docenten in ruime mate worden betrokken bij de besluitvorming. Bij 5% van de scholen worden deze besluiten aan de docenten opgelegd. Tweederde van de scholen geeft aan dat docenten een relatie zien tussen de vernieuwing en het beleid en de visie van de school. Minder dan 10% van de scholen zegt dat voor hun docenten de vernieuwing heel duidelijk past in het beleid/de visie van de school en bij bijna een kwart zijn dit twee van elkaar losstaande zaken.

Van bijna driekwart van de scholen beschikken de docenten over voldoende basisvaardigheden om de vernieuwing te realiseren, maar hebben op onderdelen of voor verdieping behoefte aan scholing. Bij ruim 20% van de scholen voelen de docenten zich onvoldoende deskundig, en bij slechts 2% van de scholen is de situatie dusdanig dat de docenten voldoende geschoold zijn om de vernieuwing te realiseren (het lijkt ook niet waarschijnlijk dat veel scholen waar de laatste situatie aan de orde is, zich zouden aanmelden voor een project als Scholen in VMBO).

Op bijna een derde van de scholen worden docenten bij de invoering begeleid door daartoe gekwalificeerde personen; op meer dan de helft van de scholen wordt in de begeleidingsbehoefte van docenten voorzien op ad hoc basis of op basis van bereidwilligheid van collega's, terwijl 7% van de scholen aangeeft dat de docenten bij de invoering van de vernieuwing niet worden begeleid.

Op de helft van de scholen wordt in het overleg tussen docenten vooral op de procedurele kant ingegaan, en komt de inhoud slechts marginaal aan bod. Op ongeveer een derde van de scholen wordt ook de inhoudelijke kant van de vernieuwing regelmatig besproken, in werkgroepen en goed georganiseerde vaksecties. Bij 17% van de scholen is er nauwelijks geformaliseerd overleg tussen de docenten, waarin over de vernieuwing gesproken kan worden. (aspect: structuur)

Meer dan een derde van de scholen meldt een prettige collegiale werksfeer, die uitnodigt tot samenwerking. Op 45% van de scholen is het klimaat redelijk stabiel en hebben de docenten een (zeer) autonome positie. Op ongeveer 15% van de scholen is er veel onrust, bijvoorbeeld vanwege fusie-perikelen. (aspect: klimaat)

Bij ongeveer driekwart van de scholen is de situatie dusdanig dat de materialen en voorzieningen, nodig voor de invoering van de vernieuwing, gedeeltelijk aanwezig zijn. Bij 10% is dat niet zo; bij 15% wel.

Op bijna 20% van de scholen moet invoering van de vernieuwing binnen de beschikbare tijd van docenten plaatsvinden en worden er geen taakuren ten behoeve van de vernieuwing beschikbaar gesteld. Bij ruim 60% worden voor bepaalde activiteiten (bijvoorbeeld deelname aan werkgroep) wel taakuren beschikbaar gesteld, maar moeten de docenten voor de overige activiteiten zelf tijd investeren. Op ruim een kwart van de scholen worden wel taakuren beschikbaar gesteld voor activiteiten die nodig zijn voor de invoering van de vernieuwing (aspect: faciliteiten).

Tenslotte blijkt op een kwart van de scholen sprake van een concreet en haalbaar tijdspad –gedetailleerd voor de korte termijn en in globale termen voor de lange termijn-, terwijl op eveneens een kwart van de scholen een tijdspad waarin is aangegeven wanneer welke activiteiten plaatsvinden en welke vorderingen met de vernieuwing gemaakt moeten zijn.

In de volgende tabel is per groep aangegeven hoe hoog de gemiddelde score per aspect bedraagt. Ter herinnering: de schaal loopt van 1-3, dus 2.0 is het midden.

tabel 13 gemiddelde schaalscore per aspect op docentniveau

	groep (naar schoolsoort)	aantal scholen	gemiddelde schaalscore
informatie	A (lwoo)	93	2.0
	B (mavo)	28	1.8
	C (vbo)	40	1.9
	Totaal	161	1.9
draagvlak	A (lwoo)	94	2.1
	B (mavo)	24	2.1
	C (vbo)	40	2.0
	totaal	158	2.1
bereidheid veranderen tot	A (lwoo)	93	2.2
	B (mavo)	27	2.2
	C (vbo)	39	2.2
	totaal	159	2.2
invloed besluitvorming op	A (lwoo)	90	2.3
	B (mavo)	27	2.4
	C (vbo)	39	2.4
	totaal	156	2.3
ingebed in visie	A (lwoo)	91	1.9
	B (mavo)	26	1.9
	C (vbo)	38	1.7
	totaal	155	1.9
deskundigheid	A (lwoo)	92	1.8
	B (mavo)	26	1.8
	C (vbo)	39	1.8
	totaal	157	1.8
begeleiding	A (lwoo)	91	2.3

	B (mavo)	27	2.2
	C (vbo)	37	2.3
	totaal	155	2.3
structuur	A (lwoo)	90	2.2
	B (mavo)	26	1.9
	C (vbo)	37	2.1
	totaal	153	2.1
klimaat	A (lwoo)	87	2.2
	B (mavo)	25	2.2
	C (vbo)	39	2.2
	totaal	151	2.2
materialen voorzieningen	A (lwoo)	94	2.1
	B (mavo)	25	2.1
	C (vbo)	37	2.0
	totaal	156	2.0
faciliteiten	A (lwoo)	92	2.2
	B (mavo)	26	2.0
	C (vbo)	39	2.3
	totaal	157	2.2
tijdlijn	A (lwoo)	93	2.1
	B (mavo)	26	1.8
	C (vbo)	38	1.9
	totaal	157	2.0

In de tabel is te zien dat op aspecten als invloed op besluitvorming, begeleiding, klimaat en draagvlak gemiddeld al het een en ander gerealiseerd is op de deelnemende scholen in de onderscheiden groepen, terwijl aspecten als bijvoorbeeld deskundigheid, inbedding in een visie en informatie tot dusverre wat minder uit de verf zijn gekomen. Alleen op het punt van ‘informatie’ bestaat er een significant verschil tussen de groepen.

De maximale score op alle aspecten tezamen kan 36 (12x3) bedragen (minimaal 12). Gemiddeld komen de drie groepen aan een score van 25.

tabel 14: totaalscore per groep op alle aspecten

	A (lwoo)	71	25.3
	B (mavo)	16	23.9
	C (vbo)	28	24.8
	Totaal	115	25.0

5. Gewenste inhoud informatie-bijeenkomsten

Tot slot van de intakes is geïnformeerd naar thema's die volgens de school zeker aan de orde moeten komen tijdens de projectbijeenkomsten. Een 10-tal onderwerpen is onderscheiden (zie tabel 15a-j).

tabel 15a informatiebehoefte: vmbo-wetgeving

	nee	ja	totaal
Groep A (lwoo)	84 (86%)	14 (14%)	98(100%)
Groep B (mavo)	23 (77%)	7 (23%)	30 (100%)
Groep C (vbo)	38 (93%)	3 (7%)	41 (100%)
totaal	145 (86%)	24 (14%)	169 (100%)

Zo'n 14% van de scholen heeft behoefte aan informatie op het gebied van vmbo-wetgeving.

tabel 15b informatiebehoefte: de structuur van het vmbo

	Nee	ja	totaal
Groep A (lwoo)	74 (76%)	24 (24%)	98(100%)
Groep B (mavo)	21 (70%)	9 (30%)	30 (100%)
Groep C (vbo)	29 (71%)	12 (29%)	41 (100%)
totaal	124 (73%)	45 (27%)	169 (100%)

Ruim een kwart van de scholen heeft behoefte aan informatie over de structuur van het vmbo.

tabel 15c informatiebehoefte: examenregeling en –programma's

	Nee	ja	totaal
Groep A (lwoo)	21 (21%)	77 (79%)	98(100%)
Groep B (mavo)	4 (13%)	26 (87%)	30 (100%)
Groep C (vbo)	5 (12%)	36 (88%)	41 (100%)
totaal	30 (18%)	139 (82%)	169 (100%)

Meer dan 80% van de scholen vindt dat het thema examenregeling en –programma's zeker aan de orde moet komen.

tabel 15d informatiebehoefte: leren leren en leren reflecteren

	Nee	ja	totaal
Groep A (lwoo)	48 (49%)	50 (51%)	98(100%)
Groep B (mavo)	14 (47%)	16 (53%)	30 (100%)
Groep C (vbo)	18 (44%)	23 (56%)	41 (100%)
totaal	80 (47%)	89 (53%)	169 (100%)

Meer dan de helft van de scholen vindt dat het onderwerp 'leren leren en leren reflecteren' niet mag ontbreken.

tabel 15e informatiebehoefte: zelfstandig werken en leren

	Nee	ja	totaal
Groep A (lwoo)	28 (29%)	70 (71%)	98(100%)
Groep B (mavo)	9 (30%)	21 (70%)	30 (100%)
Groep C (vbo)	11 (27%)	30 (73%)	41 (100%)
totaal	48 (28%)	121 (72%)	169 (100%)

Bijna driekwart van de scholen vindt ‘zelfstandig werken en leren’ een thema dat tijdens de informatiebijeenkomsten aan de orde moet komen.

tabel 15f informatiebehoefte: leerwegondersteunend onderwijs binnen de muren van de klas

	Nee	ja	totaal
Groep A (lwoo)	30 (31%)	68 (69%)	98(100%)
Groep B (mavo)	25 (83%)	5 (17%)	30 (100%)
Groep C (vbo)	25 (61%)	16 (39%)	41 (100%)
totaal	80 (47%)	89 (53%)	169 (100%)

Meer dan de helft van de deelnemende scholen vindt dat ‘leerwegondersteunend onderwijs binnen de muren van de klas’ in de informatiebijeenkomsten zeker aan de orde moet komen. De verschillen tussen de groepen zijn groot: in de groep met lwoo is bijna 70% die mening toegedaan, in de mavo-groep 17%.

tabel 15g informatiebehoefte: omgaan met verschillen binnen de klas

	Nee	ja	totaal
Groep A (lwoo)	39 (40%)	59 (60%)	98(100%)
Groep B (mavo)	12 (40%)	18 (60%)	30 (100%)
Groep C (vbo)	18 (44%)	23 (56%)	41 (100%)
totaal	69 (41%)	100 (59%)	169 (100%)

Bijna 60% van de scholen vindt omgaan met verschillen binnen de klas een onderwerp voor de informatiebijeenkomsten.

tabel 15h informatiebehoefte: afstemming/integratie avo-beroepsgericht

	nee	ja	totaal
Groep A (lwoo)	39(40%)	59(60%)	98(100%)
Groep B (mavo)	28(93%)	2 (7%)	30 (100%)
Groep C (vbo)	16 (39%)	25 (61%)	41 (100%)
totaal	83 (49%)	86 (51%)	169 (100%)

Iets meer dan de helft van de scholen wenst het onderwerp ‘afstemming/integratie avo-beroepsgericht’ op de agenda voor de informatiebijeenkomsten. De verschillen zijn tussen scholen met lwoo/vbo en mavo anderzijds zijn groot.

tabel 15i informatiebehoefte: inrichting en organisatie intrasectorale programma's

	nee	ja	totaal
Groep A (lwoo)	61 (62%)	37 (38%)	98(100%)
Groep B (mavo)	22 (73%)	8 (27%)	30 (100%)
Groep C (vbo)	17 (42%)	24 (58%)	41 (100%)
totaal	100 (59%)	69 (41%)	169 (100%)

Ruim 40% heeft behoefte aan behandeling van het onderwerp inrichting en organisatie van ISP's: bij de mavo-scholen komt dan relatief minder voor dan bij de vbo-scholen.

tabel 15j informatiebehoefte: afstemming/aansluiting vmbo op vervolgonderwijs

	nee	ja	totaal
Groep A (lwoo)	57 (58%)	41 (42%)	98(100%)
Groep B (mavo)	19 (63%)	11 (37%)	30 (100%)
Groep C (vbo)	30 (73%)	11 (27%)	41 (100%)
totaal	106(63%)	63 (37%)	169 (100%)

Meer dan een derde van de scholen heeft behoefte aan informatie over aansluiting en afstemming op het vervolgonderwijs.

Zo'n 10% van de scholen formuleert een (andere) eigen informatiebehoefte.

Alle onderwerpen opgeteld formuleren de scholen met lwoo op 5.2 thema's een informatiebehoefte, de mavo-groep voor 4.2 thema en de vbo-groep 5 thema's. Alle deelnemende scholen samen (n=169) wensen gemiddeld 5 thema's aan de orde te krijgen tijdens de informatiebijeenkomsten.

Bijlage II: Beknopt overzicht aanvragen SVO-scholen/afd. in prakt./leerweg ond. per 1/8/2001

Plaats	brinnr.	svo-nr.	ond./leerl.	omz.	Samenwerkings-Verband	Opmerk./nevenv.
Kampen	07ZI	20-01	MLK/72	Prakt.sch.	10.01	
Hardenberg	03KZ	20-02	MLK/124	Prakt.sch.	10.2	
Ommen	03ZY	20-03	MLK/120	Prakt.sch.	10.2	
Hilversum	04DJ	20-04	LOM/83	Afd.lwoo	30.01	n.v. 14SM
Hilversum	01LL	20-04	LOM/92	Afd.lwoo	30.01	n.v. 14SM
Hilversum	26KJ !!	20-04	PRO/100	Afd.pro	30.01	n.v. 14SM
Winterswijk	26MF	20-05	Afd. LOM	Afd. lwoo	11.2	n.v. 17AA
Hoogeveen	04RB	20-06	LOM/119	Afd. lwoo	4.03	n.v.
Hoogeveen	08VX	20-06	MLK/101	Afd. pro	4.03	n.v.
Amsterdam	16PS !!	20-07	Afd. lwoo/754	Afd.pro/lwoo	28.2	n.v.
Schijndel	26KL	20-08	Afd.MLK/81	Afd. pro	46.1	04GU n.v.?
Veenendaal	03GV	20-09	MLK/54	Afd. pro	17.2	n.v. 02MF
Veenendaal	26LW	20-09	Afd. LOM/37	Afd. lwoo	17.2	n.v. 02MF
Hoofddorp	16PJ	20-10	MLK/180	Prakt.sch.	29.01	
Hoofddorp	26JE	20-10	Afd.MLK/78	Prakt.sch.	29.01	n.v. ?
Lelystad	18PR	20-11	MLK/145	Prakt.sch.	5.03	
Zwolle	26NB	20-12	Afd.MLK/34	Afd. pro	37.2	
Roermond	26ME	20-13	Afd.LOM/62	Afd. lwoo	52.01	n.v. 14PS
Roermond	23HH	20-14	MLK/156	Prakt.sch.	52.01	
Naaldwijk	21HC!!	20-15	LWOO	Lwoo/pro	34.3	
Alkmaar	08UV	20-16	MLK/123	Prakt.sch.	24.01	
Alkmaar	19YT	20-17	MLK/220	Prakt.sch.	24.01	
Leeuwarden	26FP	20-18	Afd.LOM/30	Afd. lwoo	3.02	02VC
Leeuwarden	26JG	20-19	Afd.MLK/80	Afd.pro	3.02	n.v. 02VC
Kapelle	26ND	20-20	Afd.MLK/21	Afd.pro	37.2	n.v. 03JY
Groningen	17SG	20-21	MLK/105	Prakt.sch.	2.03	
Amsterdam	26GZ	20-22	Afd.LOM/40	Afd. lwoo	28.1	n.v. 21AS
Stadskanaal	18UZ	20-23	MLK/54	Afd.pro	2.05	n.v. 26MT
Stadskanaal	26MT	20-24	Afd.MLK/71	Prakt.sch.	2.05	
Ede	26MV	20-25	Afd.MLK/63	Prakt.sch.	37.2	
Middelharnis	26MX	20-26	Afd.MLK/26	Afd.pro	40.3	03RB
Helmond	26FM	20-27	Afd.LOM/131	Afd. lwoo	50.1	14OQ
Roosendaal	13ZD	20-28	LOM/291	Afd.lwoo	43.02	20ZK
Naaldwijk	26GA	20-29	Afd.LOM	Afd. lwoo	34.3	n.v. 21HC
Emmeloord	05NV	20-30	MLK/68	Prakt.sch.	5.02	
Eindhoven	19SE	20-31	LOM/219	Afd. lwoo	48.1	n.v. 20AT
Alphen a/d/ Rijn	26LG	20-32	Afd.LOM/33	Afd.lwoo	36.1	15BH
Alphen a/d Rijn	26LR	20-32	Afd.MLK/82	Afd.pro	36.1	15BH
Amsterdam	13YE !!	20-33	Afd.lwoo	Afd.pro/lwoo	28.2	
Den Haag	20JN	20-34	LOM/102	Afd. lwoo	34.3	n.v. 19ZP
Deventer	16LK	20-35	MLK/134	Prakt.sch.	9.03	
Den Haag	18XQ	20-36	LOM/187	Afd. lwoo	34.3	21GU
Den Haag	26KD	20-36	Afd.MLK	Afd.pro	34.3	n.v. 21GU
Haarlem	15PS	20-37	LOM/217	Afd. lwoo	26.1	n.v. 20WK
Deventer	26MH	20-38	Afd.MLK/80	Prakt.sch.	9.03	
Gouda	26LH	20-39	Afd.LOM/73	Afd. lwoo	33.3	n.v. 14SF
Rotterdam	11AJ !!	20-40	Afd.lwoo/1052	Afd.pro/lwoo	31.1	
Bemmel	26HT	20-41	Afd. MLK/49	Afd. pro	13.1	n.v. 26JR
Zaandijk	26FG	20-42	Afd.LOM/44	Afd. lwoo	27.1	n.v. 02VQ

Vlaardingen	00HU	20-43	LOM/75	Afd. lwoo	38.01	n.v. 17WQ
Deventer	26MB	20-44	Afd.LOM/34	Afd. lwoo	9.03	n.v. 01VJ
Gouda	14YZ	20-45	LOM/58	Afd. lwoo	33.3	n.v. 02LG
Gouda	16EE	20-45	LOM/90	Afd. lwoo	33.3	n.v. 02LG
Raalte	26NP	20-46	Afd.LOM/95	Afd. pro	10.01	n.v. 04OY
Doetinchem	26GH	20-47	Afd.LOM/9	Afd. lwoo	11.3	n.v. 23VV
Doetinchem	26FK	20-48	Afd.LOM/36	Afd. lwoo	11.3	n.v. 23VV
Doetinchem	26FR	20-49	Afd.LOM/20	Afd. lwoo	11.3	n.v. 23VV
Den Haag	26KB	20-50	Afd.MLK/65	Prakt.sch.	34.3	
Assen	26HB	20-51	Afd.LOM/21	Afd. lwoo	40.1	02EB
Hoogeveen	03GU	20-52	LOM/132	Afd.lwoo	4.03	23VN

Opmerkingen

De met een !! gemerkte aanvragen dienen buiten beschouwing te blijven. Het betreft hier een reeds omgezet praktijkonderwijs resp. afdelingen lwoo aan vo-scholen.